

Za nami je veličastno slavje desetletnice Osvobodilne fronte in z njo združen III. kongres. Ne bi pa bilo prav, če bi hkrati s tem ostal za nami ves tisti duh, ki nas je preveval v pripravah na slavje, in vse tisto, kar je bilo povedanega in sklenjenega na kongresu, pred tem pa že na okrajnih zborih Fronte, ki so bili prouzprav frontni kongresi v okrajnem merilu. Kar je bilo doslej dobrega, bo treba še izboljšati, kar je bilo slabega, popraviti, kar je bilo izrečenega in sklenjenega, pa uresničiti, storiti.

Ko smo se v teh dneh ozirali po naših frontnih organizacijah, smo lahko z veseljem ugotovili, da so mnogokje zelo razgibale in utrdile prav tiste, ki poprej niso bile sposobne samostojno delati in živeti, marveč so čakale le na direktive in pomoč od zgoraj. V mnogih krajih so v šestmesečnem tekmoovanju postali frontni odbori močno gibalo vsega javnega življenja v svojem okolju. Postavljeni so bili solidni temelji frontnemu delu in na njih je treba zdaj graditi dalje. Vsak premor po dosedanjem, naporom delu bi bil škodljivo, škodljivo bi bilo upavati se ob doseženih uspehih. Zdej je treba še več volje, še več naporov, da bomo voz, ki smo ga tako lepo pognali, pripeljali čim dalje po naši poti.

Frontne organizacije res ne morejo biti v zadregi za politično gradivo, ki naj bo temelj njihovega nadaljnjega političnega delovanja. Kongres jim ga je dal ogromno. Spomnimo se samo referata tovariša Kardelja, ki je tako podrobno prikazal našo narodnosvobodilno borbo in uso dosedanjo graditev socializma, hkrati pa tudi predočil, kaj je v sedanjem položaju treba storiti, da se bomo kar najhitreje približali našemu cilju — socializmu. — In vse to bogato gradivo ne sme mimo nobene frontne organizacije, mimo nobenega frontovca, vsak mora črpati iz njega in rasti.

Da pa bo to mogoče in da bo naše delo čim uspešnejše, bodo poskrbeli predvsem okrajni odbori Fronte in delegati na kongresu. Toda vse to bi bilo premalo, če za to ne bi poskrbela sleherna vsaka organizacija, vsak delovni kolektiv.

Kongres je sprejel tudi resolucijo. Prigotovo bi bilo premalo, če bi jo samo preštudirali. Treba jo je tudi izpolnjevati, resolucija se mora zrealiti in uspehih na terenu. Za vse to pa so seveda potrebne temeljite priprave frontovcev. Ni namreč lahka mobilizacija množic za izpolnjevanje mnogih tečajnih nalog, ki jih čakajo v zvezi z nadaljnjo graditvijo socializma, z utrjevanjem in obrambo pridobitve naše socialistične revolucije. Za vse to se zahteva od organizacij Osvobodilne fronte temeljito in utrajnjeno politično delo in vzgajanje delovnega ljudstva. Prav tako ne bo lahko delo, ki čaka frontne organizacije, ko se krepijo lokalni organi odbora, ko prehaja kar največ poslov iz pristojnosti višjih in pristojnost nižjih organov, ko proizvajalci sami upravljajo obdeljivsko imovino, ko družbene organizacije prevzemajo prosvetne, socialno-politične in druge naloge, ko se razvija svobodna izmenjava mnenj o posameznih tečajih, pa tudi občje družbeno-političnih in gospodarskih vprašanjih. Da bomo uspeli v osnovni nalogi, ki jo nakazuje resolucija: »poglabljati demokratizem v delu organov oblasti, razvijati aktivnost delovnih množic pri upravljanju države in socialističnega gospodarstva ter pri izpolnjevanju vseh drugih družbenih nalog, usmerjati državljane v tužno razvijanje socialistične demokracije, razvijati kritičnost, dvigati zavest in ponos svobodnega socialističnega človeka« — bodo res potrebni veliki napori vseh frontnih organizacij. Toda le v tem primeru kongres ne bo šel brez koristi mimo nas, bo res lahko pomenil velik korak naprej na našem področju.

Prav gotovo pa je tudi ta čas po kongresu najbolj primeren, da v slabih, nedelavnih organizacijah ugotovimo, če ni morda glavna krivda za neuspehe prav na frontnih odborih oziroma posameznih odbornikih. Tu bodo pač potrebne operacije. Frontovci si bodo izbrali nove, delavne odbornike in odbore, ki bodo potem usposobili organizacijo za samostojno delo, za to, da bo na svojem področju opravljala vse to, kar je nakazal tretji kongres.

Tako torej, ne počujmo zdej po kongresu, marveč uresničimo njegove sklepe.

Grški list »Elefteria« o Jugoslaviji

Atene, 5. maja (Tanjug). Grški novinar Dafnis, ki je bil pred kratkim v Jugoslaviji, je objavil v grškem listu »Elefteria« več člankov o svojih vtisih. V teh člankih piše, da pomeni boj, ki ga vodi maršal Tito proti Kominformu, odraz zahtev velikanske večine jugoslovanskih narodov in najpomembnejši dogodek v svetovni zgodovini zadnjih desetletij, tudi če ga primerjamo z junaškim odporom jugoslovanskih narodov proti fašističnim okupatorjem. Kot nosilec teh prizadevanj jugoslovanskih narodov maršal Tito zaradi tega danes ne more imeti resne opozicije v državi niti pod firmo Kominforme niti pod firmo monarhistov ali pristašev predvojnega režima v Jugoslaviji.

Ko govori o organizaciji jugoslovanskega gospodarstva, se Dafnis dotika delavskih svetov in ugotavlja, da so ti delavski sveti demokracija višjega tipa pri vodenju gospodarstva.

Kljub temu, da opozarjajo Dafnisovi članki čestokrat na nerazumevanje organizacije jugoslovanskega socialističnega gospodarstva, ki ga primerja zdej z go-

Jugoslovanski konzulat v Bratislavi zaprt

Beograd, 5. maja (Tanjug). 1. maja je jugoslovanski konzulat v Bratislavi prenehal s delom. Do prekinitve dela je prišlo na zahtevo češkoslovske vlade. Vse posle tega konzulata je prevzelo veleposlanstvo FLRJ v Pragi.

Predsednik francoske republike obiskal jugoslovanski paviljon na pariškem velesejmu

Pariz, 5. maja (Tanjug). Včeraj popoldne je predsednik francoske republike Vincent Auriol v spremstvu francoskega ministra za industrijo in zunanjo trgovino Louvela, ministra za informacije Gaziera, predsednika pariške trgovske zbornice Fougerelesa in članov diplomatskega zbora obiskal pariški mednarodni sejem.

Ko si je ogledoval sejem, se je Auriol dal časa muditi v jugoslovanskem paviljonu. Pri vstopu v paviljon so predsednika republike sprejeli jugoslovanski pooblaščen minister v Parizu Svetislav Petrovič, trgovinski poslanec Aleksič ter člani jugoslovanskega trgovinskega predstavništva v Parizu. Predsednik francoske republike se je zelo zanimal za jugoslovanske izdelke, posebno se za industrijsko blago in za izdelke domače obrti.

Ko je zapuščal jugoslovanski paviljon, je Vincent Auriol pohvalil organizacijo jugoslovanskega paviljona in razstavljene izdelke. Pri tem je dejal našemu pooblaščenemu ministru: »Izročite moje najlepše želje predsedniku jugoslovanske vlade maršalu Titu za njegovo hitro obnavljanje«

Preddaroko politiko laburistične vlade Velike Britanije, zdaj z birokratiziranim gospodarstvom ZSSR in kljub temu, da je ocena političnega življenja v Jugoslaviji včasih protislovna, je napravil Dafnis v svojih člankih resen poizkus, seznaniti grško javnost z jugoslovansko stvarnostjo.

Preddaroko politiko laburistične vlade Velike Britanije, zdaj z birokratiziranim gospodarstvom ZSSR in kljub temu, da je ocena političnega življenja v Jugoslaviji včasih protislovna, je napravil Dafnis v svojih člankih resen poizkus, seznaniti grško javnost z jugoslovansko stvarnostjo.

Preddaroko politiko laburistične vlade Velike Britanije, zdaj z birokratiziranim gospodarstvom ZSSR in kljub temu, da je ocena političnega življenja v Jugoslaviji včasih protislovna, je napravil Dafnis v svojih člankih resen poizkus, seznaniti grško javnost z jugoslovansko stvarnostjo.

Preddaroko politiko laburistične vlade Velike Britanije, zdaj z birokratiziranim gospodarstvom ZSSR in kljub temu, da je ocena političnega življenja v Jugoslaviji včasih protislovna, je napravil Dafnis v svojih člankih resen poizkus, seznaniti grško javnost z jugoslovansko stvarnostjo.

Ljudska PRAVICA GLASILO KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE

Proletarci vseh dežel, združite se!

Poštnina plačana v gotovini

Ljubljana, nedelja, 6. maja 1951

ŠTEVILKA 105. — LETO XII. — CENA 5 DINARJEV

Ureda uredniški odbor — Odgovorni urednik Vlado Vodopivec Uredništvo: Kopitarjeva ul. 6 — Uprava Kopitarjeva ul. 2 — Telefon uredništva in uprave: 52-61 do 52-65 — Telefon naročniškega oddelka: 80-80 — Telefon oglašenskega oddelka: 80-85 — Številka ček. rač. 604-90321-0 — Mesečna naročnina 120 din. — Tisk tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani, Kopitarjeva ul. 6

Komisija OZN za človečanske pravice je končala razpravo o sindikatih

Zavrnila je predlog jugoslovanske delegacije

Zeneva, 5. maja. Komisija za človečanske pravice je včeraj nadaljevala svoje delo z obravnavanjem sindikalnih pravic. Po krajši razpravi je komisija začela glasovati o vloženi predlogi. Jugoslovanski predlog, ki je določal pravico do ustanavljanja sindikatov v krajevnem, nacionalnem in mednarodnem okviru, pravico do svobodnega izvrševanja vseh sindikalnih pravic, vstevši tudi pravico stavke, da je treba zavarovati koristi delovnih množic, nato pa še prepoved odpuštnice z dela ali drugih preganjanih zaradi izvrševanja sindikalnih pravic in udeležbe pri stavki, je bil zavrnjen z 8 glasovi proti trem, sedem pa se jih je vzdržalo. Za jugoslovanski predlog sta glasovali razen delegacije FLRJ tudi delegacija Čila in Urugvaj. Z 10 glasovi (8 se jih je vzdržalo) je komisija sprejela predlog ZDA, ki se glasi:

»Države, ki so podpisale pakt, priznajo skladno s 16. členom vsakomur pravico, da z drugimi ustanavlja krajevne, nacionalne in mednarodne sindikate in da pristopi k sindikatom, ki jih želi in izbere zaradi varstva svojih gospodarskih in socialnih koristi.

Jugoslovanski delegat Brano Jevremović je razložil, zakaj se je vzdržal glasovanja o tem predlogu, in je med drugim dejal:

»Pravica sindikalnega združevanja je po mojem mnenju življenjska pravica, pravica, ki so si jo delovni ljudje priborili

z neštevilnimi žrtvami in za katere pridobitev in obrambo so bila žrtvovana številna življenja. Glede na takšen pomen te pravice ni primerno, če je izražena samo v nekaj vrsticah. Sprejeto besedilo ne zadovoljuje in pušča odprta vrata vsem zlobam, v prvi vrsti še zato, ker je v odvisnosti od 16. člena, ki dopušča omejevanje izvrševanja pravic zaradi zavarovanja tako nedoločene pojma, kot je javni red in dr. Na podlagi takšnega besedila je mogoče odpraviti vse sindikalne svoboščine in se zato jugoslovanska delegacija nikakor ne more z njim zadovoljiti.«

III. zasedanje Evropske skupščine

Strassburg, 5. maja. (Tanjug) Danes se je začelo v Strassburgu tretje zasedanje posvetovalne Skupščine evropskega sveta. Med najvažnejšimi vprašanji, ki jih bo obravnavala Skupščina, bo vprašanje varnosti, sedanje napetosti na svetu in ustanovitve evropske armade. Razprava o teh vprašanjih se bo začela na podlagi poročila odbora ministrov, ki zahteva mnenje skupščine o dosedanjem mednarodnem položaju in resolucije generalnega komiteja o ponovnem sklicanju konference, ki naj bi obravnavala vprašanje ustanovitve evropske armade.

125 članov posvetovalne Skupščine bo zatem proučevalo predloge o združitvi evropskega transporta telefonskih zvez, povečanju kmetijske proizvodnje in ustanovitvi stalnega parlamentarnega zbora s predstavniki ZDA in Kanade.

Bonnska vlada razpustila protustavno stranko

Bonn, 5. maja. Zahodnonemška vlada je na včerajšnji seji izdala odločbo o prepovedi stranke »Sozialistische Reichspartei« in pozvala vse pokrajinske vlade, posebno pa vlado Spodnje Saške, naj razpustijo to stranko in ustavijo njeno delovanje. Ta odločba je bila sprejeta po predlogu notranjega ministra Lehra, ki je po seji rekel časnikarjem, da je delo te stranke, posebno pa njene podružnice »Reichsfront« protustavno.

ZVEZNA VLADA JE UKINILA OBVEZEN ODKUP mesa, mleka, krompirja, fižola in krme

Vlada FLRJ je na predlog predsednika Sveta za blagovni promet izdala uredbu o odpravi obveznega odkupa mesa, mršavih prašičev, mleka, krompirja, sočiva in krme. Po tej uredbi je odpravljen obvezni odkup mesa mršavih prašičev, mleka, krompirja, sočiva (fižola, graha in leče) ter sena in druge krme, razen ovs, za katerega velja temeljna uredba o odkupu kmetijskih pridelkov. (Uradni list FLRJ št. 53-1950). V gospodarskem letu 1951—52 se bo obvezno odkupovalo samo žito (vstevši riž), maščobe in volna. S posebnimi predpisi organov vlade FLRJ oziroma s predpisi vlad ljudskih republik se ne sme upajati v obvezni odkup drugih kmetijskih pridelkov. Sklepanje pogodb za proizvajanje in odkup industrijskih rastlin, vstevši tobak, kakor tudi odkup usnja, bosta urejena s posebnimi predpisi na podlagi temeljne uredbe o odkupu kmetijskih pridelkov.

Zivinorejci, katerim je bila predpisana obvezna oddaja mesa in mršavih

prašičev, morajo do 1. julija 1951 izpolniti 40% od skupne obveznosti, ki jim je bila določena za vse leto 1951. Ker bi njihova obveznost dospela po tem roku, morajo 40% svoje sedaj odpravljene obveznosti za oddajo mesa izpolniti z oddajo pitanih prašičev v rokah, ki veljajo za oddajo masti. Za tako oddane prašiče se bosta pri izplačilu obratunala mast in del mesa, ki odpade na neizpolnjeno obvezno oddajo, po določenih odkupnih cenah, ostanek mesa, ki presega obvezno oddajo, pa po tržnih cenah. Zivinorejcem, ki bodo do 1. julija 1951 izpolnili 40% od skupne obveznosti za oddajo mesa, ki jim je bila naložena za 1. 1951 in so dolžni izpolniti svojo obveznost oddaje masti z oddajo pitanih prašičev po 1. julija 1951, se bo pri izplačilu za oddane pitane prašiče obratunala mast namesto po tržnih cenah po določenih odkupnih cenah.

Glede mleka, krompirja, sočiva (fižola, graha in leče) sena ter druge krme, razen ovs, je obvezen odkup že prenehal, ker je bila ta uredba že objavljena v »Uradnem listu FLRJ«.

VRSTE IN KOLIČINE ŽIVIL ZA ZAGOTOVLJENO PRESKRBO

Vlada FLRJ je na predlog predsednika Sveta za blagovni promet vlade FLRJ izdala odločbo o določitvi vrst in količin živil za zagotovljeno preskrbo. Potrošnikom, ki so prevzeli v zagotovljeno preskrbo z živili, so zagotovljeni ti predmeti: kruh, maščobe, sladkor in milo, in sicer v količinah, ki so določene z veljavnimi predpisi. Razen omenjenih predmetov so otrokom zagotovljeni kakavovi izdelki in riž. Normirane količine teh artiklov bodo potrošniki v zagotovljeni preskrbi kupovali na kupone iz potrošniških nakaznic za prehranbene predmete po znižanih oziroma po nižjih enolnih prodajnih cenah na drobno. Vsa druga živila in količine predmetov, ki so jih potrošniki doslej kupovali na kupone iz potrošniških nakaznic za prehranbene predmete, bodo potrošniki v zagotovljeni preskrbi kupovali zdej po prosto formiranih prodajnih cenah na prosto kot drugi potrošniki, ali pa na denarne kupone z določenim popustom pri cenah.

Potrošnikom, ki uživajo zagotovljeno preskrbo z živili, je zagotovljeno tudi kurivo v količinah in na način, kakor je bilo to doslej v veljavi. Natančneje določbe o tem bo izdal predsednik Sveta za blagovni promet vlade FLRJ.

Predsednik Sveta za blagovni promet vlade FLRJ je pooblaščen, da predpiše za tiste, ki niso v delovnem (uslužbenem) razmerju (obrniki, osebe prostih

SILE ZDRUŽENEGA POVELJSTVA na korejskem bojišču zopet napredovale

Tokio, 5. maja (Tanjug). V davišnjem sporočilu 8. ameriške armade, ki ga prenaša agencija France Presse, je rečeno, da so patrulje Zdruzenega poveljstva včeraj naletele na odločen sovražnikov odpor severozahodno od Seula. Na odesk-korejskega glavnega mesta pa se je sovražnik upiral samo ponekod in še to zelo slabo. Neka oklepna patrulja Zdruzenega poveljstva je vdrla v Ujdžongbu.

Na osrednjem bojišču so delovale samo številne patrulje Zdruzenega poveljstva. Na vzhodnem delu bojišču pa so patrulje nadaljevale svoje napadalne akcije na območju, ki se razteza vzhodno od Indžaja.

Associated Press poroča, da so oborožene sile združenega poveljstva obdržale danes pobudo v svojih rokah na vsem korejskem bojišču. Na zapadnem odseku so bili odbiti napadi manjših kitajskih enot severno od Seula. Ameriške enote so v svojih protinapadih naletele na trdovraten odpor na tem odseku. Na osrednjem korejskem bojišču so ameriške patrulje prodrle do 38. vzporodnika, ne da bi pri tem naletele na kitajske enote. Na vzhodnem delu bojišču so se južnokorejske enote zapletle v boje z manjšimi severnokorejskimi enotami severno od 38. vzporodnika, Severno od Seula in na Krasu severno od Čunčona zbirajo Kitajci še nadalje svoje čete in material.

Po uradnem sporočilu iz Londona, ki ga prenaša agencija France Presse, so britanske enote izgubile v zadnji kitajski ofenzivi 1104 vojsake.

SEVERNOKOREJSKO POROČILO

Fenjang, 5. maja (Tanjug). Agencija Tass prenaša včerajšnje poročilo severnokorejskega poveljstva, ki pravi, da so severnokorejske sile in kitajski prostovoljci še vedno zapleteni v hude boje na vseh delih bojišču. Na zahodnem delu so severnokorejske enote v bližini Seula zavrnile srdit sovražnikov napad ter uničile 7 sovražnikovih tankov in sestrelile 7 letal.

Izjava Mac Arthurja

Washington, 5. maja (Tanjug). — Na skupni seji odborov ameriškega senata za oborožene sile in za zunanje zadeve,

o kateri poroča agencija France Presse, je Mac Arthur med drugim tudi izjavil, da je popolnoma prepričan, da bo se ZSSR, LR Kitajska in Severna Koreja sporazumale, da bodo začele napad v juniju 1950. Sporazum med temi tremi silami je bil po Mac Arthurjevih besedah sklenjen že več mesecev pred napadom. Severni Korejci ne bi mogli začeti napada brez pomoči Sovjetske zveze odnosa, če ga ne bi že od samega začetka podpirale kitajske čete.

Na vprašanje senatorja Rusella, zakaj ne bi mogle ZDA umakniti svojih čet iz Koreje in nadaljevati samo letalsko in pomorsko vojno zoper Kitajce in Severno Korejo, je Mac Arthur odgovoril, da bi ZSSR in njeni sateliti to šteli za svojo največjo zmago. To bi jih opogumilo še k drugim napadalnim dejanjem.

Mac Arthur je nato dejal, da zagovarja častno prenehanje bojev na Koreji in da bi bilo treba v bližnji prihodnosti vse poskusiti, da bi se korejski epopad končal. Dokler traja ta epopad, postaja moč ZDA in majhnega števila njihovih zaveznikov vsak dan manjša, moč ZSSR pa se povečuje. Mac Arthur je mnenja, da bi lahko čete drugih članic Zdruzenih narodov (razen ZDA in Južne Koreje) odpoklicali s korejskega bojišču, ne da bi to imelo večji vpliv na potek vojne. Dodal pa je, da bi bil ta korak kljub temu tragičen.

Ko so ga vprašali, zakaj se mu zdi Formoza strateško tako pomembna, je Mac Arthur odgovoril, da bi Sovjetska zveza lahko izrabila ta otok kot oporišče za svoje podmornice in svoja letala, če bi LR Kitajska zasedla Formozo. To pa bi v celoti spremenilo strateški položaj ZDA na Tihem morju, ker bi bile zaradi tega ameriške prometne zveze na Tihem morju popolnoma presekane.

Ridgway se ne strinja z Mac Arthurjem

Tokio, 5. maja. United Press poroča, da ima general Ridgway Mac Arthurjevo trditve, da imata oba enako mnenje glede bombardiranja LR Kitajske, za »neumestno«. Ridgway izjavlja, da sta se o tem razgovarjala samo z vojaškega vidika, dočim se sam docela zaveda dejstva, da vprašanje bombardiranja LR Kitajske daleč presega okvir vojne strategije.

Razpisan je natečaj za esej o Zdruzenih narodih

Beograd, 5. maja (Tanjug). Organizacija združenih narodov je razpisala letos mednarodni natečaj za najboljši esej o Zdruzenih narodih s temo »Zdruzeni narodi in evolucija ideje o mednarodni solidarnosti«. V natečaju lahko sodelujejo vse osebe od 20. do 35. leta starosti. Udeleženci natečaja morajo izročiti svoja dela središču za informacije Zdruzenih narodov v Beogradu najpozneje do 14. maja. Nacionalna ocenjevalna komisija bo nato izbrala dela, ki jih bo poslala mednarodni ocenjevalni komisiji v Lake Successu. Ta mednarodna ocenjevalna komisija bo izbrala od vseh del, poslanih z vsega sveta, deset najboljših esejev. Avtorjem teh esejev bo omogočeno potovanje do Lake Successa in nazaj in enomesečno bivanje na sedežu Zdruzenih narodov.

Zopet begunci iz Bolgarije in Albanije

Beograd, 5. maja (Tanjug). V obmejnih bolgarskih oblasteh, vidinskem, kulemskem, belogradščkem okraju se nadaljuje množično interniranje prebivalstva. Samo v prvih štirih mesecih letos so internirali 260 ljudi.

Hkrati stalno narašča število beguncev v Jugoslavijo. Tako je pobegnilo v zadnjih desetih dneh v našo državo 18 ljudi, med njimi dva vojaka in en podoficer, ki so pobegnili neposredno iz vojaških enot, trije delavci, šest gimnazijcev in šest kmetov. S tem se je število beguncev od januarja do konca aprila povečalo na 300.

Ponoči med 29. in 30. aprilom je pobegnilo iz Albanije v našo državo 11 ljudi, med njimi so tudi ženske in otroci. Begunci so vzeli s seboj tudi svojo živino. Kakor se je zvedelo, preseljujejo albanske oblasti iz obmejnega področja proti Jugoslaviji ob reki Bojani prebivalstvo v notranji države.

Nova prekoceanska ladja »Črna gora« odplula iz Amsterdama na prvo vožnjo

Beograd, 5. maja. Danes je odplula iz Amsterdama na prvo potovanje naša največja oceanska ladja »Črna gora«. Iz Amsterdama je ladja odplula v Severno Ameriko, od koder bo krenila po vkrancju tovora hrane v severnoameriških pristaniščih proti domovini. To bo verjetno v drugi polovici junija.

Oceanska ladja »Črna gora« je istega tipa kot motorna ladja »Slovenija«. Ima skupno 5300 brt, 3400 netto registrskih ton, njena nosilnost pa znaša 9100 ton.

V Avstriji danes volijo

Avstrijski volivci bodo danes izbirali med šestimi kandidati predsednika republike. Volitev se bo udeležilo približno 4.200.000 volivcev, predsednik republike pa bo postal tisti izmed kandidatov, ki bo dobil absolutno večino. Prava pravda bodo volilni upravičenci mogli oddati tudi prazne ali neveljavne glasovnice, toda po zakonu se morajo volitev udeležiti.

Samo dva kandidata sta, ki lahko računata, da bosta zasedla mesto umrlega predsednika Avstrije dr. Karla Rennerja. To sta dunajski župan Theodor Körner, kandidat SPOe (Socialistične stranke) in gornjeavstrijski deželni glavar dr. Heinrich Gleissner, kandidat OeVP (Ljudske stranke).

Okoli teh dveh se v zadnjih tednih bili glavni predvolilni boji. Boji, ki so med drugim začeli že rahljati vezi sedanje vladne koalicije, v kateri sta Ljudska in Socialistična stranka. Ti boji niso naglodalih teh vezi samo zato, ker sta si obe stranki prizadevale napraviti druga drugo vse mogoče naglavne grehe in v tej vnevi pokazali ponekod, n. pr. na Koroskem zavedavost, ki je že prešla v zaletlost. Do rahljanja vezi je prišlo še preden se je predvolilni boj razvil, takoj po smrti predsednika republike. Ljudska stranka je takrat trdila, da so se ob izvolitvi socialistični dr. Rennerja za predsednika Avstrije socialni demokrati strinjali s tem, da bo naslednji predsednik član OeVP. Na ta »sporazum« pa so socialni demokrati po Rennerjevi smrti pozabili, zavedajo se, da iz dneva v dan raste njihova moč. Sicer so dejali, da ne bi odklonili vsakega kandidata OeVP, toda glede dr. Gleissnerja so trdno sklenili, da ne bodo nikoli privolili v njegovo kandidaturu. Ljudski stranki pa vprašanje njegove ugleda ni dopuščalo, da bi umaknila kandidaturu gornjeavstrijskega deželnega glavarja. Zato konec koncev ni prišlo do

sporazuma med obema strankama, ni prišlo do volitev predsednika v parlamentu — kar je bila doslej praksa — marveč do današnjih splošnih volitev. Od tod tudi tako živa predvolilna dejavnost obeh glavnih tekmecev.

Ostali štirje kandidati ne morejo računati na mesto bodočega predsednika države. Važnejša med njimi sta že zdravnik Burghardt Breitner, ki sicer nastopa kot »nadstrankarski«, v resnici pa stoji v senci neonacistične VdU, ter član CK KPA Gottlieb Fiata, ki utegne na teh volitvah dobiti še manj glasov, kakor jih je avstrijska partija dobila na zadnjih parlamentarnih volitvah. Zadnja dva kandidata sta še ga. Ludovika Heinrich-Marchet in profesor graške univerze dr. Johannes Ude.

Kakšna je pristojnost predsednika avstrijske republike? Do 1929. leta je imel bolj ali manj reprezentativno dolžnost. Po ustavni reformi tega leta pa se je območje njegovega dela razširilo in ima zdaj, vsaj formalno, precejšnje možnosti, da odločujoče poseže v vsa dogajanja notranjega in zunanjega življenja države. V resnici pa je predsednik države, ki ga je kandidirala ta ali ona stranka, v glavnem le navezan na strankine sklepe, to se pravi, odvisen od stranke, ki ga je kandidirala.

Današnji dan znabiti se ne bo odločil, na katero stran se bo naglala tehtnica. Možno je, da ne bo danes dobil predpisane absolutne večine noben kandidat, da bo treba volitev ponoviti. Vragič pa bosta kandidirala samo tista dva, ki sta dobila največ glasov. Zato se bo v tem primeru razveljavila borba predvsem za glasove tistih kandidatov, ki so na prvih volitvah propadli. Ti bodo najbrž jezikek na tehtnici — če bi se morale volitev ponoviti. — d.

SPOR V FRANCOSKEM PARLAMENTU

Odkar je pred dvema mesecema Plevan odstopil s svojo vlado in je predstavnik radik. socialistov Queuille sestavil novo — do spremembe je prišlo zaradi spora okrog volilne reforme — se kriza v vrhu francoske oblasti še ni podela. Do skupnega stališča ne moreta priti svet republike in skupščina. Queuillejeva vlada — že sedemnajsta po vojni — pa ne more niti živeti niti umreti, kakor pravijo v Franciji.

Po hudih preprih je 5. aprila skupščina z večino že določila nov način volitev, ki zavrača starega, po katerem so bila poslanska mesta razdeljena med stranke po moči glasov, ki so jih stranke dobile. Nov način je določal, da bo stranka ali koalicija strank na področju departmana, ki bo dosegla 50% glasov, zasedla tudi ostale mandate. Ker pa so zakonski predlogi vezani tudi na odobritev sveta republike, je o tem odločal še svet, ki pa je skupščinski sklep odbil. Zato se je zopet začela razprava v skupščini za tak način volitev, ki bi ga odobrila tudi večina v republiškem svetu.

Niti kominformovci, niti degolovci se ne strinjajo z večinskim načinom volitev, kot ga je že enkrat sklenila skupščina. Ta način bi namreč omogočil sedanji vladni koaliciji, da bi dosegla v parlamentu močno večino in s tem trdno bodočo vlado ter možnost odločnejšega ukrepanja. Queuille želi zato volilno reformo na tej osnovi in čimprejše volitev. Predlagal je je že rok 10. junij. Degolistično gibanje, ki se krepi zaradi politične zmede, gospodarskih težav in nemoči sedanje vlade, sicer želi čimprejše volitev, odklanja pa sedanji volilni predlog, ker mu ne bi omogočil, da bi se uveljavilo. Kominformovci, katerih moč pada, so pa vseeno še močni, pa nimajo interesa na novih volitvah, posebno ne po predlaganem večinskem načinu, ki bi jim prinesel močan poraz. Močne slabitve se nadeja tudi še Ljudska republikanska stranka. Zato tudi njeni poslanci simpatizirajo s tako imenovanimi »oktobristi«, to je tistimi, ki se zavzemajo za vo-

litve šele v oktobru. Morda igra pri tem svojo vlogo tudi vprašanje zelo ugodnega položaja poslancev, kateremu se pač mnogi težko odrečejo. Mesečno dobi francoski poslanec namreč 100.000 frankov, ima pravico na starostno rento in poleg drugih manjših ugodnosti še prosto vožnjo na železnici.

Kominformovski poslanci se poslužujejo taktike zavlačevanja in so zaradi tega sredi aprila odločno zahtevali poleg raznih drugih postranskih vprašanj tudi nujno razpravo o tem, ali naj bo 8. maj praznik ali delavnik. Zaradi tega je prišlo v parlamentu že do dramatičnih dogodkov. Ko je Queuille uspešno preprečil diskusijo o 8. maju in je dosegel nadaljevanje razpravljanja o volilnem zakonu, so kominformovski poslanci zagnali tak hrup, da je Queuille v spremstvu socialističnega državnega tajnika Thomasa zapustil dvorano. Kominformovski poslanec Denis pa je stekel za njim in navlil nanj s pestmi. Tedaj pa ga je Thomas prijel in vrgel po preprogi. Denisu je prihitel na pomoč bivši komunistični letalski minister Grenier in le s silo je nekaj bližnjih poslancev preprečilo razširjenje pretepa.

Več sto poslancev, ki so se zaradi volilne reforme že zvrstili na govorniški tribuni, in še tako burne diskusije pa ne prinesejo rešitve. Sedaj še ni izgleda, da bodo volitve že 10. junija. S tem pa bo seveda za Francijo ostala vrsta vprašanj odprtih. Queuille s člani vlade — in z njim tudi največji upnik Francije, ZDA — pa si želijo čimprejše ureditve notranjih razmer. Potrebno bi bilo, da bi francoska skupščina razpravljala o bodočem državnem proračunu, uredila naj bi finance, ki izkazujejo močan deficit, potrebni so ukrepi proti rastoči dražnjini in še vrsta je drugih važnih vprašanj.

Iz te slepe ulice je zaenkrat odprt še en izhod: o tem, kako bodo francoski državljani volili, lahko odločijo sami. Vendar je tudi glede takega splošnega referenduma o volilni reformi mnenje močno deljeno v skupščini. Prihodnji tedni bodo pokazali, kakšen bo izid dolgotrajne borbe okrog vprašanja bodočih volitev. — r.

NOV UKREP ZVEZNE VLADE

o ukinitvi obvezne oddaje

Nadaljevanje s 1. strani
IZ ODGOVOROV PREDSEDNIKA SVETA ZA BLAGOVNI PROMET OSMANA KARABEGOVIČA UREDNIKU »BORBE«

Predsednik sveta za blagovni promet Osman Karabegović je v odgovorih na vprašanja urednika »Borbe« podrobneje obrazložil pomen nove uredbe o preskrbi prebivalstva. V svojih odgovorih poudarja predsednik sveta za blagovni promet, da sedanji položaj v proizvodnji in odkupu ter preskrbi mestnega prebivalstva z mesom kaže najlepše ugodnost novih ukrepov vlade. »Norme zagotovljene preskrbe z mesom za mesec dni — pravi Karabegović — so se gibale od 2 kg do 8 in pol kg za potrošnike kategorije R, 1,76 kg za potrošnike D kategorije in 1,55 kg za Po in So kategorije. Te norme niso bile vedno enakomerno in popolnoma krite zaradi premajhnih količin mesa iz obveznega odkupa. Objektivne težave so nastale deloma zaradi povečanja potreb, deloma pa tudi zaradi premajhnega porasta proizvodnje (prirastka živine). Razen tega tudi sam sistem obveznega odkupa ni spodbujal kmetovalcev k povečanju živinskega fonda. Obvezni odkup mesa je kot prvenstveno administrativni ukrep omogočal razne nepravilnosti, ki so jih delali poedinj organi in odkupni aparat na terenu, kar se je prav tako negativno odražalo na zainteresiranosti proizvajalcev za povečanje živinskega fonda, s tem pa tudi za povečanje tržnih viškov. To je bilo videti v nepravilnih, čisto mehaničnih zadolžitvah proizvajalcev, ki niso bile v skladu z njihovimi tržnimi viški, ponekod pa so bili celo taki primeri, da je obvezni odkup zajel plemensko in delovno živino.

Proizvajalci so pri izpolnjevanju svojih obveznosti dajali čisto živino slabe kvalitete. Razen tega pa je ta živina zaradi premajhne skrbi odkupnega in distributivnega aparata pri transportu, zbiranju in na klavnicah čisto izgubila na svoji kvaliteti in shušala, tako da so potrošniki tudi takrat, ko so bili odkupni plani izvršeni, dobili manj mesa in slabšo kvaliteto. Ta premajhna skrb odkupnega in distributivnega aparata je v glavnem posledica sedesdanjega načina nagrajevanja osebja, ki bo tudi spremenjeno.

Zaradi nenehnega porasta potreb smo vsako leto z obveznim odkupom zajemali večji procent prirastka živinskega fonda. Težnja porasta odkupa je znatno presežala količini porasta proizvodnje. Pri živini smo imeli lani celo določeno nazadovanje v primeri z letom 1949. Tako je bilo n. pr. goveje živine manj za okoli 11%, svinj za okoli 10%, medtem ko se je število ovac povečalo za okoli dva odstotka.

Nobenega dvoma ni, da je tak padeč živine v velikih meri povzročila suša (pomankanje živinske krme in zaradi tega večje klanje za domačo porabo itd.), toda tudi obvezni odkup je nedvomno povzročil slabši prirastek in padanje živinskega fonda.

Navzile resnim naporom, da bi izvršili odkup mesa in krili potrebe zagotovljene preskrbe, v tem ni bilo uspehov prav zaradi navedenih razlogov. Tako je bila lani krita zagotovljena preskrba povprečno za okoli 86%, pri tem pa je bilo med letom precej neenakomernost. Vse to kaže, da bi zadrževa-

nje obveznega odkupa resno ogrozilo razvoj živine, s tem pa bi se nedvomno poslabšala tudi preskrba z mesom mestnih potrošnikov.

Tovariš Karabegović je na vprašanje urednika »Borbe«, kako bodo ti ukrepi vplivali na povečanje kmetijske proizvodnje in večji priliv kmetijskih proizvodov na trg, opozoril predvsem na dejstvo, da bo že sama ukinitve odkupa spodbudila proizvajalce k večji proizvodnji. Razen tega je z novimi ukrepi dana tudi ekonomska spodbuda zadrugam. Kmečke delovne zadruge dobijo za 30% bonov trgovine po vezanih cenah, če prodajajo v svojih prodajalnah do 15% ceneje kot individualni proizvajalci. Če pa prodajo državnim trgovskim mreži in drugim skupnim organizacijam na veliko po svobodnih dnevnih cenah, pa dobijo 15% bonov. Splošne kmetijske zadruge pa so

stimulirane s tem, da dobijo 15% izvršenega prometa v bonih za trgovino po vezanih cenah, če v svojih prodajalnah prodajajo za 15% ceneje kot so tržne cene. Potemtakem bodo lahko zadruge važen činitelj pri direktnem zmanjševanju cen na tržiščih.

Tovariš Karabegović je v nadaljnjih odgovorih dejal, da bodo v najkrajšem času na razpolago za svobodno prodajo večje količine gradbenega materiala, stekla itd., kakor tudi nekaterih drugih predmetov, ki jih vas išče. Ukinitve obveznih odkupov navedenih kmetijskih proizvodov izključuje kakršno koli možnost uvajanja ukrepov, ki bi kratili svobodo prometa s temi proizvodi. Podjetja za promet s kmetijskimi proizvodi pa bodo morala poiskati vse možnosti, da jih nakupijo v čim večjih količinah in pripeljejo v potrošniška središča.

Ob zaključku VII. zborovanja slovenskih zgodovinarjev

Organizacijska stavba slovenskih zgodovinarjev, ki ji načeljuje univerzitetni profesor dr. Franc Zwitter, še ni dograjena, bodisi da povsod, kjer bi bili pogoj za to, še niso ustanovljena zgodovinska društva, bodisi da Zgodovinsko društvo za Slovenijo še ni poiskalo stikov z ustreznimi krajevnimi organizacijami oziroma ustanovami, kakor je primer z Jesenicami in Novim mestom. Srednjič pa nam zgolj število historičnih celic še ne more govoriti o aktivnosti posameznih lokalnih društev, ker imamo primere, n. pr. v Novi Gorici, kjer Zgodovinsko društvo še ne more delovati, saj ni tam niti primerne knjižnice niti muzeja itd.

Kar se tiče muzejstva v Sloveniji, smo za razširitev mreže muzejev, vendar ne za vsako ceno. Muzeji morajo biti znanstveno urejeni, to je, prikazovati morajo materialno kulturo, uporabljajoč pri tem historične metode. V estetskem oziru ne smejo postati morda kakšne umetniške galerije. Biti morajo specialisti, to je, omejeni le na eno stroko ali pa kompleksni, ki vsebujejo več strok. Muzej slovenske prestolnice je zaradi pomanjkanja prostorov v zelo kritičnem stanju. Znanstvena inventarizacija muzealij ni napredovala. Ni letnih tiskanih poročil o muzejih. Materialna sredstva, s katerimi obratuje muzejski aparat v Sloveniji, so zelo pičila v primeri s sredstvi v drugih republikah. Tudi strokovni personal je nezadosten in prezidno tretiran. Apelliramo, da se bodo naposled je zagotovili prostori za muzej v Novi Gorici in da bo ptujski muzej prišel iz okrajne pristojnosti spet nazaj v republiško, tako da bo laže funkcionalni.

Primanjkuje znanstveni in tehnični kader za Muzej narodnoosvobodilne borbe. Lokalni muzeji v glavnem še ne prikazujejo razvoja NOB. Pričakujemo, da bo tudi razstava NOB in ljudske revolucije dobila primerne stalne prostore, kjer bo mladina lahko spoznavala ta, v naši zgodovini najpomembnejši, prelomni čas. Jako zaželene bi bile potujoče razstave NOB. O problemih muzejev sta referirala dr. Jože Kestelic in Janez Kramar.

Sedanji čas nas obvezuje, da raziskujemo zlasti gospodarsko in socialno zgodovino Slovencev kot osnovo za politično

in kulturno zgodovino in da v ostalem posvečamo večjo pažnjo novejši zgodovini, predvsem razdobju zadnjih sto let, odkar smo se Slovenci formirali v narod. Pri proučevanju novejši zgodovine pa naletemo na objektivne težave, kajti arhivalije od 60 let 19. stoletja do osvoboditve so za znanstveno uporabo tako rekoč nedostopne. Vprašanje prostorov za arhivalije je tako pereče, da je neodložljivo. Poleg tega pa bi moral proučevalec te dobe priti v stik z gradivom, ki je shranjeno v tujini (Dunaj, Graz itd.).

Osvobodilni borbi je kongres zgodovinarjev posvetil dvoje predavanj, ki sta prikazali podrobno analizo političnih tokov v prvem letu OF (dr. Fr. Škerl) in specifičnosti slovenske narodnoosvobodilne borbe (univ. prof. dr. M. Mikuz). Najbolj vzpodbudno je bilo predavanje tov. Borisa Zihnerja, ki je prikazal usmerjenost zgodovinarstva v preteklosti in njihovo opredelitev glede na družbena dogajanja. Tudi v tem oziru pomeni NOB prelomno dobo. Zgodovinar mora biti napreden, da bo objektivni. L. P.

Letni zbor Društva novinarjev Črne gore

Cetinje, 4. maja. Na Cetinju je bil sinoči četrti redni zbor Društva novinarjev Črne gore. V poročilu o delu društva je bilo poudarjeno, da so se novinarji Črne gore že precej otresli pisarniškega in birokratskega načina pisanja. Govorili so tudi o potrebi, da se novinarji strokovno še nadalje izobražujejo. Na zboru je bil podan referat o neologah novinarjev pri praznovanju desetletnice ljudske vstaje in stoletnice smrti pesnika Njegoša.

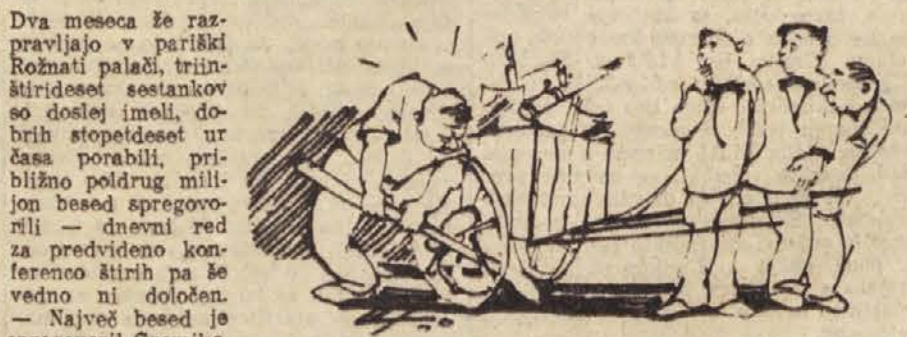
Pri razpravi so med drugim predlagali, naj bi rajše prenehali izhajati nekateri periodični časopisi, namesto njih pa bi dnevni tisk odprl posebne rubrike.

Za predsednika društva je zbor izvolil Anta Slovinka, urednika »Pobjede«, za sekretarja pa Dragico Vujović, urednico »Naše žene«.

Sporočilo o železniški nesreči na postaji Slavkovci

Dne 28. aprila je prišlo zaradi neopredvidnosti odpravnikav vlakov Djurdjevića Rodoljuba na postaji Slavkovci do nesreče. Tovorni vlak št. 65 je trčil v del osebnega vlaka št. 905. Pri tem je bilo ubitih 6, težje in lažje ranjenih pa 26 ljudi.

V zvezi s to prometno nesrečo so se pojavile v inozemskem tisku neresnične vesti. »New York Herald Tribune« je objavil 3. maja dopis svojega dopisnika iz Beograda s senzacionalnim naslovom »Aretirani duhovniki žrtve prometne nesreče v Jugoslaviji«. Vest je izmišljena, kajti med šestimi smrtnimi žrtvami je bilo 5 kaznjencev, ki bi morali biti pripeljani iz Zenice v kaznilnico. Med njimi je bil edini duhovnik Dapac Petar.

Gromiko: »Vaša, samo vaša krivda je, da se ne moremo premakniti z mrtve točke.«

Lakota ogroža Indijo

Lakota — stari sovražnik Indije — je več pred vrati te dežele. Lakota še spet ogroža, ki je leta 1943 pobrala tri milijone ljudi v Bengaliji, ogroža severni del Biharja, centralni del Madrasa in obširne predele v Bombayju in Rajasthanu. V Biharju, ki šteje več ko 40 milijonov prebivalcev, že štirideset let ni bilo tako hudo.

Po podatkih indijskega ministristva za poljedelstvo so prirodne nesreče in ujme znizale lanskega pridelka žita za eno osmino povprečnega letnega pridelka. Zaradi prirodnih katastrof je bila indijska vlada prisiljena znizati obrok žita na 250 gramov dnevno. To je tudi za azijske razmere zelo malo, zlasti če, če upoštevamo, da se indijsko ljudstvo hrani pretežno z žitom in rižem, ki je v vseh južnih in vzhodnih deželah Azije še zdaj osnovna hrana.

Kakšen je življenjski standard indijskega ljudstva? O tem ostali svet ni imel nikoli posebnih iluzij, saj je siromaštvo indijskega kmeta prišlo že skoraj v pregovor. Indija je bila vedno klasična dežela naspotij.

katastrofalno poslabšala, da lahko že odkrito govorimo o pravi črni lakoti.

Tudi nekda najbolj vneti zagovorniki indijskega asketizma, ki so po starem indijskem običaju požirali ogenj, so morali priznati, da bo Indija še dolgo časa čutila posledice te mizerije. Londonski list »Times« je 13. aprila poročal o prvih samomorih zaradi lakote v Madrasu. Dne 21. aprila pa je bengalska policija v Coock Biharju streljala na več tisočglavo množico, ki je sedelovala pri gladovnem pohodu.

Zemlja, voda in kapital, to so največji problemi, ki vise kot Damoklejev meč nad Indijo. Če bi hotela indijska vlada korenito rešiti problem prehrane, bi morala poprej rešiti vse to. Brez širokopolezne agrarne reforme in razširitve sedanjega namakalnega sistema v zasušnih pokrajinah, kot na primer v Punjaju, pa indijska vlada, po mnenju poznavalcev Orienta, ne bo mogla prehraniti svojega prebivalstva. Zato pa je potreben predvsem kapital.

Zaradi hitrega naraščanja prebivalstva in čedalje močnejšega demografskega pritiska bi morala Indija povečati svoj žitni doprinos za 6% vsakih pet let. To pa bo pri splošni zaostalosti, zaradi nizke organske stopnje indijskega kapitala in primitivne agrotehnike le težko izpeljati. Zato bo indijska vlada še dolgo navezana na finančno pomoč tujih držav, zlasti še, ker prebivalstvo hitreje narašča kot pa proizvodne sile.

Po najnovejši statistiki šteje Indija, skupno s Kašmirjem, že 362 milijonov prebivalcev. Vsako leto se rodi okrog deset milijonov otrok, umre pa šest milijonov ljudi. Zato stalno narašča armada lačnih, važen činitelj, ki povečuje mizerijo, pa je tudi stara indijska filozofija, ki prepoveduje uživanje krovjega mesa. Krava je namreč v Indiji še vedno sveta žival.

Indijska kongresna stranka, ki je zdaj na oblasti, je zato v precej težkem položaju. Kriza se je pojavila namreč tudi tam, kjer se je ta stranka prav posebno zagrizla — v vprašanju agrarne politike. Agrarna reforma je bila namreč že od ustanovitve indijske države eno glavnih gesel Kongresne stranke in njenega programa. Poznavalci azijskih problemov trdijo, da je usoda indijskega kongresa odvisna od uspešne izvedbe agrarne reforme. Nasprotniki agrarne reforme pravijo, da je vzrok krize, ki jo danes prevziva Indija, prav ta reforma. Po mnenju njenih zagovornikov pa je vzrok te krize predvsem to, da se izvaja prepočas in neučinkovito.

Kako premagati krizo, to je zdaj življenjsko vprašanje za vlado. Neuspeh v tem pogledu bi lahko odprl vrata reakcionarnim silam (ustanovitve zveze odstavljenih princcev je zelo simptomatičen znak).

Združene države Amerike so že v decembru načelno obljubile pomoč Indiji. Februarja pa je predsednik Truman izjavil, da bo dobila Indija takoj milijon ton žita kot pomoč, en milijon ton pa v obliki posojila. Vendar pa se je ame-

riski Kongres pričel baviti s tem problemom šele aprila leto. Preteklo bo torej najmanj šest mesecev, preden bo padlo nekaj ameriškega žita v prazne eklede Indijcev.

To stališče je deloma tudi posledica indijske rezerviranosti do ZDA. Po eni strani bi sicer indijska vlada želela, da bi dobila iz ZDA pomoč v obliki kreditov, po drugi strani pa se boji, da se ne bi ameriški vpliv zato preveč okrepil. Tom Connally, demokratski senator, je letos spomladaj izjavil, da omejuje nesporazum med Indijo in Organizacijo ZN možnost hitre ameriške intervencije v Indiji.

Vprašanje prehrane je zdaj preraslo okvir nekega samo ozkega gospodarskega vprašanja. Postalo je eno glavnih gesel, s katerimi operirajo ta čas indijske stranke. Letos bodo namreč v Indiji prve splošne volitve po ustanovitvi samostojne Indije. Na te volitve se vse stranke že temeljito pripravljajo, saj bo od 170 milijonov volilnih upravičencev večina volila šele prvič v svojem življenju. — Splošno pričakujejo, da bo Stranka kongresna zmaga z veliko večino, saj to je edina stranka, ki je organizirana po vsej deželi. Toda naraščajoča lakota v deželi in pa neodvisnost, ki jo je dosegla Kongresna stranka, nista najboljša propajanda.

Združene države Amerike so do zdaj posvečale le malo pozornosti Indiji, saj so se zanimale predvsem za kitajski problem. Ko pa so se po neuspehu na Kitajskem hotela spet približati Indiji, pa

so spoznale, da smatrajo Nehru in večji del indijskega javnega mnenja, da predstavlja današnja Kitajska enega glavnih činiteljev sedanjega sveta.

Vendar pa zdaj v Indiji ne gre več za vprašanje notranjega ravnotežja med strankami, marveč za nekaj več. Zato sta v aprilu ameriški Kongres in Senat v principu že pristala na pomoč Indiji.

Kitajska in Sovjetska zveza sta že izkoristili zavlačevalno taktiko ZDA. S tem v zvezi so nastale govorice, da bo imela pomoč politično obeležje. Kitajska je ponudila Indiji 50.000 ton žita za 37.000 ton surove jute, pozneje pa je izrazila pripravljenost prodati še en milijon ton žita za dolarje, funte in celo za indijske rupije, torej ne le za tako imenovane krepke valute. Sovjetska zveza pa je ponudila prav tako 50.000 ton žita v zameno za surovine in nekatere proizvode. Izrazila pa je pripravljenost pripraviti še več žita za Indijo.

Obe ponudi sta sicer zelo skromni, toda v Indiji so ju sprejeli ugodno. Politično ozadje je bilo brez dvoma vodilni motiv te kupčije, toda na zunaj spretno zamaskirano.

Ponudba kitajske vlade, ki se po nekaterih poročilih bori z velikimi težavami doma, jasno kaže, da računa Peking predvsem na zunanje politični učinek. Tudi Sovjetska zveza izkorišča težave indijske vlade in njene odnose z Zahodom za svoj račun pri tem pa skuša izolirati ZDA od ostalega sveta in izkoristiti razlike med zahodnimi državami in njihovimi prijatelji. — in

Pred dnevom letalstva

Iz Beograda v London

Bilo je konec oktobra 1945. Zapel je telefon. Poveljniki polka je poklical posadko k sebi in ji sporočil: »Tovariši, jutri boste morali odleteti v London. Tja boste odpeljali našo mladinsko delegacijo na svetovno mladinsko konferenco. Pripravite vse potrebno in poročajte mi o pripravi. Jutri zjutraj ob štiri morate biti pripravljeni na pot. Za polet določite smer: München-Pariz-London. O težavnosti in važnosti naloge menda ni treba govoriti.«

Res, posadke ni bilo treba prepričevati o važnosti te naloge. Takoj se je lotila dela, ki še zdaleč ni bilo lahko. Vse priprave so bile končane in drugo jutro ob štiri je bila posadka pripravljena za polet. Toda tisti dan letalo ni odletelo. Vremensko poročilo ni bilo ugodno. Posadka je počakala do naslednjega dne, toda zopet vreme ni bilo ugodno. Čas pa je hitel, v London je bilo treba prispeti čimprej. Tisto jutro je letalo odletelo proti Münchnu z dvajsetimi potniki.

Ceprav je bilo vreme deževno, polet do Münchena ni bil posebno težaven. Okrog ene je prispelo letalo v München, kjer je načrpalu bencina in se pripravilo na nadaljnjo pot. V Münchnu je dobilo naslednje vremensko poročilo: »Oblačno s krajevnimi padavinami, zlasti nad Zahodno Nemčijo, Luxemburgom in Belgijo. Piha zahodni veter, nad Rokavskim prelivom dokaj močan« itd. Posadka je proučila vse okoliščine in poveljniki letala je sklenili, da letalo ne bo prenočilo v Parizu, marveč bo letelo naravnost v London. Tja naj bi prispelo v mraku.

Malo pred poldruho uro se je letalo znova dvignilo in ubralo pot naravnost proti Londonu. Od Münchena do Rene je bilo vreme dokaj ugodno. Nebo je bilo le nekoliko oblačno in posadka se je lahko orientirala. Radijska zveza pa je bila slaba, ker je po odhodu posadke z Münchnom ni vzpostavila. Onstran Rene se je vreme znatno poslabšalo. Oblaki so bili nizki in gosti, deževalo je. To je zahtevalo letenje skozi oblake, tako da orientacija ni bila mogoča. Ker posadka ni imela radijske zveze, je bilo torej letenje oteženo. Tako se je nadaljeval polet do belgijske meje v oblikih in posadka ni mogla natanko ugotoviti, kod leti. Pod seboj je videla le kdaj pa kdaj gosto naseljeno zemljo s tolikimi železnicami, cestami, kanali, mesti in vasei, da se ji je zdelo, da vidi gosto pajčevino. Bila je Belgija. Navigator je skušal natanko določiti, kje je letalo, pa tudi to ni bilo lahko. Kmalu pa je ugotovil, da je veter zanesel letalo daleč na desno. Zato je ubral drugo smer. Radiotelegrafist je skušal vzpostaviti zvezo, kar pa se mu ni posrečilo. Čas je hitel in že se je bližala obala Rokavskega preliva. Pilot se je obrnil na navigatorja: »Zdaj je zelo važno natanko ugotoviti, kje smo, kajti pred seboj imamo morje in noč, radijske zveze pa nimamo.«

Ob četrta na šest je navigator sporočil: »Zdaj letimo nad obalo med Dunkerqueom in Ostendjem. Smo torej natanko na določeni poti. Veter je čedalje močnejši in smer je treba spreminjati še za 6 stopinj.«

Veter je pihal čedalje močnejše. Morje se je penilo, ladje na njem pa zibale kakor papirnate ladjice, ki jih spuščajo otroci na razburkanem morje. Nebo so zakrivali temni oblaki, bližala se je noč.

Posadka je imela zdaj pred seboj najtežavnejši del poti: morje, noč, brez zveze. Toda letalo je nadaljevalo pot proti Londonu. Ceprav je Rokavski preliv tu malone najozji, se angleška obala ni hitro bližala. Za to pot bi potrebovali normalno 15 do 20 minut, toda minilo je 15, 20 in celo 25 minut, angleške obale pa še ni bilo videti.

Zatrdno letimo na Skotsko, obalo smo preleteli nekje na Nizozemskem. Saj ni mogoče, da bi po tridesetih minutah še ne videli angleške obale,« je rekel prvi pilot navigatorju. »Ali imate zemljevid severne Anglije in Skotske? Kaj je z radijsko zvezo?«

Znočilo se je. Morje je bučalo bolj in bolj. Radiotelegrafist si je na vse kriplje prizadeval dobiti zvezo z Londonom, toda zaman. Navigator je prepričeval pilota, da ne leti na Skotsko, časa prihoda. Telegrafist naj zahteva ODM (ODM = po mednarodnem kodeksu magnetna smer, v kateri mora leteti letalo, da prispe na letališče, od koder mu jo sporočajo). Navigator je izračunal smer, ki je javil pilotu in sporočil radiotelegrafistu naračilo. Letalo je nadaljevalo pot proti Londonu. Toda zopet se je nekaj zgodilo. Radiotelegrafist je sporočil, da zopet ne more dobiti zveze z Londonom. Prvi pilot je sklenil vrniti se na letališče, ki ga je bilo letalo malo prej preletelo. Brž je bilo nad letališčem in začelo se je spuščati. Ko je letalo že drselo po tleh, ni bilo več pokorno pilotu, zavijalo je vstran. Zato je pilot ustavil motorje. Prispeli so avtomobilu in utrujeni, od silnega premetavanja izčrpani potniki so začeli izstopati. Veter je bil tako močan, da jim je odnašal čepice in klobuke, ki jih niso več našli.

Potnike so prepeljali v mesto in še tisto noč so se odpeljali z vlakom v London. Posadka je spravila letalo na varno, potem pa je šla počivat. Ko je dobila zvezo z osebjem »kontrola letenja«, je prvi pilot pojasnil, zakaj se je moral spustiti na tisto letališče. Bilo je vojaško letališče. Tedaj so posadki sporočili, da londonsko letališče Hendon zaradi neugodnega vremena tisti dan sploh ne sprejema. »Hitrost vetra je tu zadnje dni nad 100 km na uro,« so sporočili. Tedaj je bilo posadki očitno, zakaj je trajal polet čez Rokavski preliv nad štirideset minut, čeprav je letalo letelo natanko po določeni poti.

Drugi dan je letalo odletelo v London.

Saj ni mogoče, da bi po tridesetih minutah še ne videli angleške obale,« je rekel prvi pilot navigatorju. »Ali imate zemljevid severne Anglije in Skotske? Kaj je z radijsko zvezo?«

Znočilo se je. Morje je bučalo bolj in bolj. Radiotelegrafist si je na vse kriplje prizadeval dobiti zvezo z Londonom, toda zaman. Navigator je prepričeval pilota, da ne leti na Skotsko, časa prihoda. Telegrafist naj zahteva ODM (ODM = po mednarodnem kodeksu magnetna smer, v kateri mora leteti letalo, da prispe na letališče, od koder mu jo sporočajo). Navigator je izračunal smer, ki je javil pilotu in sporočil radiotelegrafistu naračilo. Letalo je nadaljevalo pot proti Londonu. Toda zopet se je nekaj zgodilo. Radiotelegrafist je sporočil, da zopet ne more dobiti zveze z Londonom. Prvi pilot je sklenil vrniti se na letališče, ki ga je bilo letalo malo prej preletelo. Brž je bilo nad letališčem in začelo se je spuščati. Ko je letalo že drselo po tleh, ni bilo več pokorno pilotu, zavijalo je vstran. Zato je pilot ustavil motorje. Prispeli so avtomobilu in utrujeni, od silnega premetavanja izčrpani potniki so začeli izstopati. Veter je bil tako močan, da jim je odnašal čepice in klobuke, ki jih niso več našli.

Pred poletom

marveč da je veter zelo močan in da zato angleške obale še ni videti. Položaj je bil nevaren, vsa posadka je bila v skrbeh.

Sele po tridesetih minutah poleta nad morjem, ko se je bilo že povsem znočilo, se je pokazalo na obzorju nekaj obali podobnega. Čez deset minut je bilo letalo nad obalo in natanko na obali se je razprostiralo veliko letališče. Njegova betonska steza je bila videti ko zaliv. Prvi pilot je sklenil spustiti se na tisto letališče. Toda prav v tistem trenutku je radiotelegrafist sporočil: »Dobil sem zvezo z Londonom.«

Prvi pilot je naročil navigatorju: »Nadaljujemo polet proti Londonu. Sporoči mi takoj smer in izračunaj mi

čas prihoda. Telegrafist naj zahteva ODM (ODM = po mednarodnem kodeksu magnetna smer, v kateri mora leteti letalo, da prispe na letališče, od koder mu jo sporočajo). Navigator je izračunal smer, ki je javil pilotu in sporočil radiotelegrafistu naračilo. Letalo je nadaljevalo pot proti Londonu. Toda zopet se je nekaj zgodilo. Radiotelegrafist je sporočil, da zopet ne more dobiti zveze z Londonom. Prvi pilot je sklenil vrniti se na letališče, ki ga je bilo letalo malo prej preletelo. Brž je bilo nad letališčem in začelo se je spuščati. Ko je letalo že drselo po tleh, ni bilo več pokorno pilotu, zavijalo je vstran. Zato je pilot ustavil motorje. Prispeli so avtomobilu in utrujeni, od silnega premetavanja izčrpani potniki so začeli izstopati. Veter je bil tako močan, da jim je odnašal čepice in klobuke, ki jih niso več našli.

Potnike so prepeljali v mesto in še tisto noč so se odpeljali z vlakom v London. Posadka je spravila letalo na varno, potem pa je šla počivat. Ko je dobila zvezo z osebjem »kontrola letenja«, je prvi pilot pojasnil, zakaj se je moral spustiti na tisto letališče. Bilo je vojaško letališče. Tedaj so posadki sporočili, da londonsko letališče Hendon zaradi neugodnega vremena tisti dan sploh ne sprejema. »Hitrost vetra je tu zadnje dni nad 100 km na uro,« so sporočili. Tedaj je bilo posadki očitno, zakaj je trajal polet čez Rokavski preliv nad štirideset minut, čeprav je letalo letelo natanko po določeni poti.

Drugi dan je letalo odletelo v London.

Bralci naj sami presodijo

V sredi meseca februarja je naš list objavil članek »Ljudski odbori Slovenije so prevzeli 24 večjih industrijskih podjetij«. Uvodoma je članek navajal, da ljudski odbori prevzemajo podjetja vzporedno s poglobljanjem naše ljudske demokracije, da se vodenje našega socialističnega gospodarstva približa najširšim plastem državljanov in s tem njih široki kontroli ter iniciativnosti. Hkrati pa je piasec članka udaril tudi po tistih, ki našo lokalno industrijo še vedno podcenjujejo. Kot primer slabega odnosa nekaterih ljudi iz republiške industrije do lokalne industrije, je omenil predajo opekarnice v Vrtojbi okrajnemu ljudskemu odboru Gorica. Ko je okraj prevzel opekarno, je bila tako rekoč upuščen, saj v njej ni bilo vseh strojev, in celo tramovje so prejšnji upravitelji iztrgali iz zidov.

Tisti, ki so bili s to kritiko prizadeti, se seveda z objavo članka niso strinjali. Zahtevali so celo popravek. Popravka nismo objavili. Pač pa se nam zdi umestno, da bralcem postrežemo z izjavo, ki jo je v tej zadevi dal predsednik sveta za lokalno industrijo OLO Gorica tovariš Oskar Segala.

V tej izjavi je med drugim navedeno, da je bil ob prevzemu opekarnice zidni stroj v strojnem oddelku demontiran in pripravljen pri vходу strojnice za odvoz. Nekateri njerove dele so bili odpeljali v obrat v Renčah. Tudi stari stroj je bil demontiran in so mu nekateri deli manjkali (polžasti vijak in dve zobčeni). Nad strojnico je bil strop demontiran, manjkali so tramovi in pod, Industrijski

ročni vozički so bili v neuporabnem stanju, ker vsa leta nazaj — v času obratovanja gorilskih opekarn — niso bili popravljani. Obrat je imel prej razno orodje, stroj za struženje železa, ustnike, nakovalo in druga. Pred predajo je vse to nekam izginilo. Glinokop je bil na dan predaje popolnoma zalit z vodo. Šele po intervenciji sveta za lokalno industrijo so prejšnji upravitelji spravili vodo iz glinokopa. O centralnem skladišču drobnega materiala, s katerim so gorilske opekarnice zalagale posamezne obrate, ni hotel nihče nič slišati.

Na koncu pravi izjava dobesedno: »Vsekakor je bil prevzem obrata Vrtojbe zelo mučen, posebno še, ker je bila komisija, ki je zastopala gorilske opekarnice, zelo ozko gruda in je postavljala vse na sebično gledanje. — Drugače pa je bilo pri predaji tekstilne tovarne Ajdovščina in tovarne poljedelskega orodja Batuje, kjer se je predaja izvršila v nekaj urah brez vsakega opekarnice in v najboljšem odnosu v okviru socialističnega gledanja gospodarskega razvoja. Pri tem je treba pripomniti, da operativna upravnica voditelja ted dveh podjetij še danes mudita vse, kar je mogoče.«

Bralci naj sedaj sami presodijo: ali je bila trditve našega članka o nepravilnem odnosu do lokalne industrije v primeru predaje opekarnice v Vrtojbi pravilna ali ne. Res je, da so prejšnji upravitelji svojo napako popravili, toda šele po dolgih intervencijah. Kakšen popravek glede navedenega članka bi bil toj po njihovom umestem?

Kako je s podražljivijo najemnin za stanovanja in električnega toka

Tovariš G. D. iz Ljubljane je prepričan, da se bo najemnina za stanovanja zvišala. To sklepamo iz pisma, ki v njem izraža željo, naj mu po možnosti odgovorimo, ali se bodo najemnine zvišale za 100 ali manj odstotkov.

Tovarišu G. D. radi postfežemo z odgovorom: Nobeno zvišanje najemnin se ne obeta.

Res pa je, kakor ugotavlja tudi tovariš G. D., da so mnoga stanovajska poslopja — zlasti hiše splošnoljudske imovine — nujno potrebne popravila! To pa

je, ob razmeroma nizkih najemninah in dragih gradbenih potrebščinah, ki jih povrh še obšutno primanjkuje, težko izvedljivo. Z več iznajdljivosti in samoiniciativno, predvsem pa z boljšim odnosom do splošnoljudske imovine, bi tudi v tem primeru lahko marsikje preprečili vsaj nadaljnje propadanje hiš do prihodnjega leta, ko bo za obnavljanje na raspolago več potrebščin.

Naj še omenimo, da so najemnine dokaj neskladne! Pogosti so primeri, da se najemnina za udobna stanovanja z vsemi pritlikinami le neznatno ali pa se celo prav nič ne razlikuje od najemnine za neprimerno slabša stanovanja. Najemnina bi bilo pač treba določiti po enotnem merilu.

All je res, da se bo v mestih podražil električni tok? Tudi to je treba zadržati. O podražitvi električnega toka za nekmečko prebivalstvo ne more biti govora. Od 1. aprila t. l. veljavna uredba določa zvišanje cene električnega toka le za podožele in še to s pridržkom, da morejo koristniki po želji plačevati električni tok tudi s popustom na kmečke bone. Nedavno pa je bilo objavljeno še dopolnilo k tej uredbi, po kateri bodo imele kmečke delovne zadruge (in njihovi člani), ki redno izpolnjujejo obveznosti do skupnosti, pravico do električnega toka po nižnji ceni.

NOV NAČIN MEDSEBOJNEGA PLAČEVANJA V GOSPODARSTVU

Ministrstvo za finance FLRJ je izdalo naredbo, po kateri trgovinska podjetja na delo in drobno, državna gostinska podjetja (razen turističnih), trgovinska in gostinska podjetja družbenih organizacij, trgovinski in industrijski servisi ter trgovinske prodajalne (če imajo lasten tekoči račun pri banki), od 1. maja ne bodo več plačevala za kupljeno blago ali storjene usluge tako kakor so plačevala doslej po predpisih uredbe o medsebojnem plačevanju v gospodarstvu. Od sedaj bodo plačevala po prevzemu blaga ali pred njim, in sicer v prvem primeru, če bodo plačevala po prejemu blaga, bo izdal kupec nalog banki, naj izplača prodajalcu določeno vsoto za prodano blago. V drugem primeru pa bo lahko kupec pred prevzemu blaga z virnanskim načinom izplačal prodajalcu ustrezno vrednost blaga, in sicer neposredno v korist njegovega takega računa ali posebnega računa pri banki.

DROBNE GOSPODARSKE VESTI

JUGOSLAVIJA RAZSTAVLJA NA VELESEJMU V PARIZU

V soboto se je začel v Parizu mednarodni velesejem, na katerem razstavlja 10.750 tujih in domačih razstavljavcev, 250 več kakor lani. Med tujimi državami, ki so se udeležile pariškega velesejma, je tudi Jugoslavija. Naša država je razstavila kovine, rudnina, les in lesne izdelke, kmetijske proizvode, zlasti tobak, konopljo in suho sadje, dalje konzervirane ribe, zdravilna zelišča in ročna dela.

NOVI IZDELKI TOVARNE VAGONOV V RANKOVIČEVEM

Izmed 50 izdelkov, kolikor jih izdeluje tovarna vagonov v Rankovičevem, jih izdelujejo 48 prvih v tej tovarni. Posebnih vagonov švedskega tipa za črno metalurgijo doslej v naši državi sploh nismo izdelovali. Ta tovarna je izdelala letos v prvem četrtletju že celo vrsto naprav za naše rudnike, zlasti delov žičnic in velike kotle za rafinerijo nafte. Med drugim bo izdelala letos 670 vagonov za normalne in 50 za ozkotirne železnice, 150 posebnih vagonov za prevoz živih prašičev, več vagončkov za rudnike, tramvajskih prikolic, vagonov za notranji promet za vse železarne itd.

STROJ ZA ODSTRANJEVANJE SEMENA IZ PAPRIKE

Ervin Neverlin, direktor podjetja Živilske industrije zveznega kmetijskega posestva Belje dela električni stroj za odstranjevanje semena iz paprike, ki je prvi te vrste v naši državi. Pred kratkim je Neverlin izdelal posebno napravo za odstranjevanje semena iz paprike, s katero vsako sezono prihranijo okrog 2000 delovnih dni. Pozneje je začel razmišljati, kako bi mehantiziral to delo. Ta

novi stroj sedaj končuje, tako da bodo odstranjivali seme iz paprike na mehantični način. Prej je bilo treba za očiščenje enega vagona paprik 100 delavcev, ki so delali ves dan, nova naprava Neverlinja pa bo skrajšala to delo samo na 20 delavcev.

PREDLIGNA V TURICAH BO KMALU DOGRAJENA

V Turicah pri Titovem Učicu grade predlignico. Gradbena dela bodo kmalu končana. Zgrajena so tudi še skladišča za surovine in prejo. Zdal grade glavno poslopje predlignice. V njem bo 80 m dolga in 42 m široka dvorana, Računajo, da bodo gradbena dela končana čez mesec dni, potem pa bodo začeli montirati stroje.

NOVI PARKI IN NASADI V SRBSKIH MESTIH

Končana je letošnja pomladna akcija za ureditev novih parkov in nasadov v mestih in industrijskih krajih Srbije. Novi parki in nasadi zavzemajo 430 ha. Posadili so nad dva milijona dreves in posejali 2300 kg semen. Stroški so znašali 6.767.500 din. Najboljše so opravili to delo v Šabcu, kjer so preseglji plan za 400%.

V ČRNOGORSKEM PRIMORJU SO POSADILI 39.000 SADIK POMARANČ, MANDARIN IN LIMON

V Črnogorskem Primorju so posadili 39.000 iz Italije uvoženih sadek pomaranč, mandarin in limon. Dobro polovico sadek so oddali zasebnim gospodarstvom, druge pa državnim posevstvom in kmečkim delovnim združenjem. V Črni gori so že dosegli predvojno število sadnega drevesja. Kmetijski strokovnjaki pa pravijo, da

je v Črnogorskem Primorju samo na goilihav prostora približno za 60.000 sadek subtropskega sadja. En hektar s tem sadjem posajene zemljišča pa vrže letno blizu 2.000.000 din dohodkov.

DOMA IZDELANI DEŽNI PLAŠČI SO ZE V PRODAJI

Tovarna »Jugovinil« je odprla v Splitu prvo prodajalno dežnih plaščev, predpisnikov, torbic in dežnikov. Vse predmete iz polvinila so izdelali v splitskem konfekcijskem podjetju »Labud«. Za izdelke tovarne »Jugovinil« se prebivalci Splita zelo zanimajo. Ze v prvih štirih urah so jih nakupili za dobrih 700.000 dinarjev. Kupujejo jih proti gotovini in z 80% popustom. Moški dežni plašč stane 5000 din, ženski 4500 din oziroma s popustom 900 din. Otroška pelerina stane 2000 din oziroma s popustom 400 din.

TOVARNA RIBJIH KONZERV V ROVINJU SE LEPO RAZVIJA

Delavski svet tovarne ribjih konzerv v Rovinju je sklenil predvsem zboljšati izdelke, namenjene v glavnem izvozu. Prejšnja leta v tej tovarni izdelane ribje konzerve niso bile prvostanske. Zdal pa je dobila tovarna tudi priznanje predstavnika angleškega ministrstva za prehrano Goddarda, ki se je pohvalno izrazil o njenih izdelkih, češ da so med najboljšimi na svetu. Dobra polovica v tej tovarni izdelanih ribjih konzerv gre zdaj v Anglijo. V Anglijo in Belgijo pošilja tovarna konzervirane sardine, v Italijo, Zahodno Nemčijo in Avstrijo tuno, na Švedsko, v Belgijo, Italijo, Avstrijo in ZDA pa filete. Med italijansko okupacijo je znašala proizvodnja v tej tovarni samo 60% sedanje. Zdal je tovarna izboljšala organizacijo dela. Njen kolektiv dela po sistemu tekočega traka.

FRANCE SLOKAN:

Po desetih letih ustanovitve OF NA DOLENJSKEM IN V BELI KRAJINI

Zdi se ti, da si začel v veliko tovarno pohištva. Ali ni tu tovarna učil? Da, toda naloge te tovarne so precej različne in obsežne. Potrebe naših šol so nenavadno velike. Na Preloki mi je šolski upravitelj pred šolsko tablo ponudil kredo. Poskusil napisal sem nekaj črk in ugotovil, da s tako oguljene table beres skoraj prav tako težko, kakor če bi pisal po beli steni. V Beli krajini — da drugih pokrajin sploh ne omenjamo — je pogorelo mnogo šol. Primanjkuje šolskih klopi, omar, katedrov... Po osvoboditvi smo odprli številne nove šole — strokovne, nižje tehnične, razširili in izpopolnili višje šolstvo. Kdo naj izdela zanje opremo? Zato je razumljivo, če skuša sodobna tovarna učil — pravijo, da bo največja v državi — najprej izdelati kar največ šolskih klopi, omar, katedrov, tabel...

Samo, ko bi imeli več delavcev! to je skoraj stalen refren, ko pojasnjuje svoje velike naloge. Več delavcev, delavcev! Strokovnih delavcev! Toda nič ne pomaga — sami jih moramo izučiti.

Ne da bi se bahali ali da bi bili zadovoljni, razkažejo učila, ki so jih začeli

BELOKRANJSKA »PEDAGOŠKA PESNITEV«

Toliko sem že slišal o vzgojevališču v Gradacu, da mi je čedalje bolj prihajala na misel Makarenkova »Pedagoška pesnitev«. Ali je treba tudi pri nas reševati vprašanja, kakršna je moral Makarenko, ki je stal spočetka pred nerazrešljivo uganke, kako je treba ustvarjati novega človeka iz tako rekoč zavrženega, čeprav se svežeža človeškega »materiala«? Ko sem dobil dovolilnico za obisk vzgojevališča s pripombo, da je treba reportažo predložiti ministertvu v pregled pred objavo, sem začel se tem bolj eumiti, da je »nekaj na tem«, kar ljudje govorijo. Seveda, resnica pa je tudi v tem primeru precej drugačna, kakor jo je mogoče naslikati ali preslikati. Mislim, da se je kljub vsemu ni treba bati nikomur, zato pa tudi ne tistim, ki izdajajo dovolilnice. Sicer bi se mogel resnici najbolj približati le tisti, ki bi tudi za Gradac napisal najmanj — Pedagoško pesnitev. Snov bi najbrž ne bila nič manj hvalna kakor Makarenkovi gojenci — bezpizorni.

Gradac — ime pač ne bo daleč od gradu, sem pomislil, ko sem se bližal gradu, ki ga objema v polotok Lahinja. Zares imeniten naravni obrambni jarek. Morda je grad prav zaradi tega dočakal naše dni, čeprav so ga zgradili že leta 1408. Pozneje so seveda marsikaj prizidali. Zdal pa smo že pred vhomom in gojenca odpirata mrežasta železna vrata

ter vlnudno pozdravljata, ne da bi me kdo vprašal, kaj iščem tu. Na dvorišču (to je prvo dvorišče grajskega labirinta) sem naletel med gojenci na nekaj odraslih ljudi. Kdor bi tu v romantičnem zanosu pričakoval nekakšne razbojnice, kakršne je opisoval Makarenko, bi bil seveda že spočetka precej razočaran. Gojenci so pač predvsem več ali manj nesrečni mladi ljudje (v starosti od 14 do 18 let), morda pa tudi sredni, da imajo priliko tu najti pot v življenje spodobnih članov socialistične družbe.

»To sem jaz,« je odgovoril razmeroma mlad učitelj na vprašanje, kdo je tu upravitelj. Nemudoma me je povabil v pisarno (ki je precej tesna in hladna — med debelim grajskim zidovjem je vse teta hladno). Dve precej obrabljeni pisalni mizi (pri sedenji je marljivo delal drug nameštenec), ob oknu na tleh pa so se kopičile knjige.

Upravitelj je zelo vlnuden, iskren — kar občudoval sem ga zaradi tega — zdelo pa se mi je, da se je pozabil smehljati. Seveda, če si odgovoren za okrog 120 mladih ljudi, ki jih družba zahteva od zavoda prevzgojene; če si v naših razmerah Makarenko; če moraš biti stalno pripravljeno na samo kritiko; če vsa naša učena pedagoška srenja ocenjuje »tvoje« vzgojne metode po svojih vzgojnih talentih, bogati mednarodni literaturi in po nesrečah, ki so tu skoraj vsakdanje — tedaj se človek ne utegne smehljati. V tej hiši je strogo menda glavni steber discipline in reda, čeprav bi bilo

mogoče zagovarjati tudi drugačne »stebrec uspešnega vzgojnega sistema.

Začela sva s kratkim historiatom. Stara Jugoslavija je imela pod upravo banovinske uprave deško vzgojevališče na Selu (v Ljubljani). Ljudska oblast je po osvoboditvi prevzela zavod. Ko so bili prostori na Selu namenjeni za druge namene, je bilo treba zavod preseliti. Odločili so se za Gradac in se junija 1949 preselili. V gradščinem gradu je bil tedaj mladinski dom osirotelih belokranjskih otrok. Dom je potem dobil druge prostore v Semiču.

Naloga vzgojevališča je bila predvsem urediti grajska poslopja, da bi kolikor mogoče ustrezala namenom zavoda. »Spočetka so bile razmere obupne,« je brez obdelavanja priznal upravitelj. V enem izmed poslopij je stanovalo še sedem družin pogorelecev, ki jih pač ni bilo mogoče vreči na cesto. Izselili so se šele po šestnajstih mesecih. Vse pritličje je bilo treba prezidati, da so uredili kuhinjo, jedilnico, skladišča in druge nujno potrebne prostore. Zavod je štel 106 gojencev. Precej je bilo starejših. Preseljeval v novo okolico in neurejeno poslopje je vplivala zelo škodljivo na nevezgane fantje. O disciplini skoraj ni bilo mogoče govoriti. Gojenci so se potapali v okolici, ki ima precej vina. Nekateri so bili dan za dnem pijani. Upravitelj se je vzgobjtelcem in jih včasih celo s pestmi napadal. To bi bil ovsutek za prva poglavja naše Pedagoške pesnitve,

»VERIGA« V MARIBORSKI DRAMI

Letošnja uprizoritev »Verige« v mariborski Drami je eden izmed tistih gledaliških dogodkov, ki jih kronisti beležijo s posebno natančnostjo in vnemo, občinstvo pa obiskuje z neko spoštljivostjo in pričrnostjo. Predstava je dvakrat jubilejna: uprizorjena je v počastitev osemdesetletnice pisatelja in dramatika F. S. Finžgarja, a obenem slavi v vlogi deda Primoža polstoletnico gledališkega dela igralec, režiser in glasebnik P. Rasberger. Deda Primoža igra P. Rasberger zdaj že petič. Prvikrat ga je iz mrtve drame prestavil v živo življenje na odru že prikratni predstavi leta 1919 (SNG v Ljubljani) in nato med obema vojnama še trikrat v Mariboru.

Tako gledalcu »Veriga« ne govori zgolj kot umetniška odredka ustvaritev, ne zanimajo ga samo usode ustvarjalnih likov, marveč tudi življenje dramatika, očeta vseh teh oseb in nič manj življenje igralcev, tistih ljudi, ki žive na odru tuja življenja, trpe tuje trpljenje, se vesele tujega veselja, doživljajo tuje usode.

Oba jubileja in to zanimivo prepletanje človeških in umetniških usod dramatika in igralcev (letos nastopajo v »Verigi« kar tri generacije Rasbergerjev: P. Rasberger kot Primož, Branka Rasberger-Verdonikova kot Micka in Stane Verdonik kot Cene) ustvarja v gledališču

titi, popraviti in dvigniti — ker je bila pokvarjena.

Tako nam je danes »Veriga« podoba našega kmeta iz nedavne preteklosti, postavljena na ne docela ustrezen družbeno-gospodarski temelj. Po zdravem realizmu v risanju ljudi in njihovih medsebojnih odnosov, po klenosti in umetniški prepričljivosti, po dramski nepetosti in odreki učinkovitosti, pa je »Veriga« še danes pomembno in dragoceno odredo delo.

Dramo je zrežiral Danilo Gorinšek. V Gledališkem listu, kjer razlaga svoj režiserski načrt, pravi, da je hotel postaviti na oder realistično sliko med strasti razpetih ljudi in da je dejanje in nehanje oseb poskušal čim boljše psihološko utemeljiti. — Pripominja, da se je »prav namena odločil za malo psihologiziranje.

»Verigo« je res moglo pisatelj zamisliti verno uprizoriti edinole z dolednim psihološko realističnim režiserskim prijemom. To se pravi, da mora režiser pomagati igralcem izbrskati vse črte, vse silnice karakterjev, razkriti vse tiste zavestne in zavestne nagibe, miselne in čustvene zveze ter občutja, ki jih vodijo in silijo, da tako in tako govorijo, se tako in tako odločajo ter tako in tako ukrepajo. V »Verigi«, kjer je slog tako nek-

dilno tendenco, to je v tem primeru trma, pretirana strast po pravdarstvu in po imetju. Na račun te prevladujoče značajske poteze so druge manj poudarjene, so le nakazane, vendar pa toliko, da je oseba celosten značaj, ki v igralcu zazivi kot poln, prepričevalen lik, skratka, človek iz krvi in mesa. In motor — gibal »Verige« so prav te prevladujoče značajske poteze oseb, nikakor pa ni motor drame ded Primož, kot to trdi v Gledališkem listu režiser D. Gorinšek. Primožu je namenjena čisto druga vloga: dramo na vse načine zavira, bolje rečeno, ekuša jo za virati. Opominja, svari, roti, a zaman. Potienjen je ob stran, nihče ga ne poslušajo, nihče ne upošteva njegovih svaril in tudi ko bo vrzel verigo v krnico, bi s tem pravde ne bilo konec. Resda se dejanje zaradi njegove smrti razplete, a to je tudi njegov edini neposredni poseg v dejanje.

Rasbergerjev Primož je zaživel v pretresljivi starčevski nemoči, ogroženem uporu zoper pohlep, trmo in nepreudarno strast. Dasi bi ga bezedilo meeloma moglo zavesti v neke vrste rezonerstvo, v modrovanje, pridigarstvo in pastos, je evoj lik vesekoli vzdržal v preprostosti, v gesti in mimiki skopem izrazu.

Marka igra kot gost F. Prasnetnik. Njegov Marko je preprost kmet s širokim bodrim smehom, ki pa je trmasto trd v svojem užaljenem ponosu. Prepričevan in svoji notranji razklatosti, v borbi med preudarnostjo in trmo, med dobrim in zlim v sebi, je Prasnetnik poglubil svoj lik in ga podal v vseh psiholoških podrobnostih. F. Blaž v vlogi Meleha to ni uspelo. Resda je Meleha prenapet, premalo trezen razburiliv, ki vzkli za vsak nič, strasen in zaletav, neprimerno bolj trmast kot Marko, toda v Blaževi interpretaciji se je ta lik spreminjal v prenevroznega, vse premalo kmečkega človeka, ki dela zdrabo zaradi zdrabe. Bilo so ga vse prave samo beseda, da bi mogli verjeti v njegovo na sunaj zopet vse preveč krečevito in sunkovito jezo in ihtavost.

Tomažin predstavlja v dramu nekako posebej izbrano in preudarno. Na vse pretege se trudi, da bi preprečil spor, podobno kot Primož, le da aktivneje posega v dejanje. Vloga sama na sebi ne zahteva mnogo, a igralcu tudi ne nudi mnogo. Slike Pavel je v Tomažinu izoblikoval preprosto, malce računarskega, poštenega in pametnega kmeta.

Hugo Florjančič je imel težjo nalogo: oživiti je moral samozavestnega kmečkega mladeniča, bodočega gospodarja, ki ima težave s kufavo nevesto, vsiljivim tekmečem in razprtimi starihi. Taki liki radi zdrknejo v šablono postavnih fantov z zavrhinimi britancami. Tovarš Florjančič je bil resda mestoma bolj mestni fant v izgovorah in kamiholi, vendar je svojega Janeza dvignil nad šablono s psihološko poglobitvijo z zadrlano umerjeno igro, zlasti v prvem in drugem dejanju, dodim je v tretjem dejanju, kjer se veseli sprave s Micko v svojem prebrnem veselju in tak liše vendarle zdrknejo.

F. Kumar kot Drnoles je svoji vlogi dal napačen poudarek: preveč je podčrtal šaljivo dovornjo godševsko plat, jo mestoma pritiral preko meje, s tem zgrešil Drnolevo funkcijo v dramu, pritegnil s pretirano zunanostjo komiko v odločilnih trenutkih pozornosti nase in povzročil, da se je občinstvo v teh trenutkih smejalo njemu in ni spremljalo razvoja dogodkov (na pr. ob prijemu med Markom in Melekom v drugem dejanju). Tudi A. Tovornik je gradil svojega Boltežarja vse preveč na komiki, dasi bi Boltežar zaradi omejenosti, toposti in oholosti moral biti prej nesimpatičen kot smešen.

Micka, kakor jo je podala B. Verdonikova, je bila barvana preveč žalostno, resignirano, medtem ko ima Finžgarjeva tudi dobro mero kapricioznosti in pa — oster jesik. Po intenziteti čustev in doživljanja ter enovitosti lika pa pomenja Micka Rasberger-Verdonikovo lepo umetniško doživljanje.

Slava Gorinkova kot Mina je ustvarila ženo in mater, ki trpi sredi podražbo se domaćije in razpadajoče družine s preprostimi in mirnimi, a zato tem bolj prepričljivimi poudarki, a P. Kovčeva kot Alena prezdravo, življajna, propolno, iznajdljivo in temperamentno dekla. Vendar zanjo, še bolj kot za tovaršja Florjančiča velja mestno dekla v kmečki obleki.

Insceniral je »Verigo« Tošo Primožič. Doim je v drugem in tretjem dejanju ustvaril dejanju ustrezno realistično okolje z dobrimi oznakami gorenjske krajinne in vase, je v prvem dejanju zgrešil arhitektonski nesmisel s večkrat aludirano steno in vrtikom. Ko v tretjem dejanju vidimo to preprosto, staro kmečko hišo od sunaj, pride ta nesmisel še bolj do izraza.

Lojze Filipič.

Pavel Rasberger, njegova hči B. Verdonikova in njegov vnuk — vsi trije igrajo v Finžgarjevi »Verigi«

pristrčno in toplo, malo slovesno in nevsakdanje vzdusje, ki docela premosti tisto praznino med rampo in dvoranom in zlije ustvarjalce in občinstvo v skupnost, ki enako čuti, misli, hrepeni in hoča.

Težko bi bilo v Sloveniji najti vas, kjer »Verige« še niso igrali. Po trgih in mestih so jo uvrščali v epored redkeje. Tudi obe poklicni gledališči sta jo med obema vojnama ponovno uprizorili. Poleg »Razvaline življenja« je bila v tej dobi brez dvoma naša najboljša kmečka drama, dasi nikakor ni sociološko verná podoba kmečkega življenja. — Sam avtor jo je imenoval »zgodbo o strateh, ki iz malenkosti porojene patijo obraz ljudski duši«. Slo mu je torej za to, da prikaže pogubne posledice sebičnosti, pohlepa in pravdarske strasti. Vzgojna tendenca drame je očitna: poglejte, farani in gledalci, taki ste, vsi epačeni v svojih napakah; glejte, kam vas vse to vodi! Seveda bi drama, v kateri bi bil ta nauk podan prišiljeno, prevleljivo, kjer bi ne bil naraven zaključek razvoja, a ta razvoj posledica spopada živih ljudi, karakterjev v vsej življenjski polnosti, bila brez sleherne umetniške vrednosti. Bila bi pač dramatična pridiga. — A Finžgar-umetnik in Finžgar-vzgojitelj sta ustvarila umetniško delo, ki po svoji jedrnatosti, klenosti, jasnosti in preprostosti, po lepoti jezika še danes v naši dramatikli nima vrstnika.

Drama je živa še v našem času. Res je, da je Finžgarjeva sociologija enostranska in zato nepravilna. Vzroke za propad kmečkih domov vidi zgolj v nenravnosti, razbrzdanoosti temnih strateh, alkoholizmu in drugih zablodah, a nikjer ne pobrskava za vzroki tega moralnega propada. Ne zanimajo ga družbeno-gospodarska trenja, pred katerimi se niso moglo skriti in zavarovati niti trdne kmetije. Res pa je tudi, da je Finžgar pisal predvsem drame za kmečko ljudstvo in ne toliko o kmečkem ljudstvu in da ga je zanimala v prvi vrsti tista plat kmečkega življenja, ki jo je hotel oplemeni-

vadno jednat in strujen, da marekije zveni kot nlanje pregovorov in rekov, je to še posebno važno, ker se sicer uprizoritev lahko izpremeni v golo besedovanje, pogovarjanje brez notranjega dejanja in dinamike. Kmet govori malo, a mieli, razglablja, preudarja ter grebe po sebi globoko in resno, a zato nekoliko počasneje. Če torej režiserju in igralcem uspe, da nam pokažejo ta tok občutij, čustev, misli in hotenj in mimiki, kretinji, odreskem gibanju in še v besedi, ki je končni rezultat tega psihičnega procesa, potem so dosegli svoj namen. In v »Verigi« so ga — če gledamo uprizoritev kot celoto — dosegli. Taka režija pa seveda nima nič skupnega s psihologiziranjem, ki pomeni pretiravanje v tej smeri, pikolovsko in nesmotno seciranje psiholoških pojavov.

Osebe v »Verigi« — kot osebe v dramu na sploh — imajo izrazito poudarjeno eno prevladujočo značajsko potezo, vo-

Jože Šmit: MARJETKA

Jože Šmit, pesnik »Srca v besedi«, zbirke, ki ji ni mogoče odreči pomena, je nedavno pri Mladinski knjigi izdal »Marjetko«, daljšo pesnitve za naše male. To je kaj preprosta zgodba o deklici Marjetki, ki pred vojno srečno živi v krogu družine v lepi in idilični slovenski vasi, hodi v šolo, pase živino in se pridno uči. Potem pride vojna, nemški vojaki in nesreča z njimi, učitelja zapro, šole ni več, vaški trgovec je izdajalec in ovaja ljudi. Potem odzveno vojaki njo, njeno mater in brata v Nemčijo v internacijo, kjer veliko trpe, bratec celo umre, le misel na domovino, partizane in borbo jim ves čas daje poguma. Tudi njen oče je v partizanih. Naposled pride osvoboditev in vrnitev in ponovno je sreča v domači vasi.

Avtor je zgodbi znal dati resnično prikupno obliko. Vsa pesnitve je namreč napisana v pismih, ki jih piše Marjetka stričku — pesniku samemu. Njeno zgodbo dopolnjuje zgodba strička, ki je prav tako napravil pot skozi ječe in partizane in pri tem vedno misli na svojo malo prijateljico, kadar ni, vsaj dlje časa, dobil od nje nikakega pisma. Tudi posamezni detajli so na moč prijetni, obdelani pristno in domače — sicer brez kake močnejše epeke obdelave, vse osebe so popolnoma pasivna — a malim bralcem lahko umljuje in dostopne. To je vse prav, toda pri tem se moramo vprašati, ali res ni mogoče mladini nuditi kaj manj šablonskega. Dljele epredaj — težave in trpljenje v sredi — idila zadaj:

Vse pregnali smo nevolje, vse prešlo je, vse je mimo in bo vsak dan bolje, bolje...

Tako se konča ta »vesela, žalostna, pa zopet vesela zgodba za otroke«. Kaj res ni mogoče otrokom nuditi kaj več bolj žive in bolj realne življenjske problematike in si je treba izmisliti takšno tipizirano povest? Sai ta Marjetka v bistvu ni nič drugega kot prava tipizirana,

idealna in ne realna »pridna deklica«, abstrakcija, ki naj bi bila postavljena vsem drugim otrokom za zgled in v občudovanje. Pa saj to menda ni moderno pedagoško pravilo?

Tudi ilustracije Jožeta Ciuhe bi bile lahko boljše. Primitivni stil je sicer kaj primeren, a moral bi v vsej knjizici ostati enoten. Prav nič ga ni bilo treba zamenjati z drugim (str. 19 in 27). Nekatere figure (berač, nekateri švabi) so prav posrečene, večinoma so pa risbe sila začetniške in pozitivni junaki brez potrebe idealizirani. —bg—

Tretji koncert pianista Kendalla-Taylora

Prošli petek (4. t. m.) je imel slavni angleški pianist E. Kendall-Taylor poslovilni koncert pred odhodom v domovino. Kakor običajno, je bilo tudi za to njegovo prireditvev zanimanje zelo veliko in se je izkazala filharmonična dvorana kot znatno premajhna, da bi zajela vse občinstvo, ki si je želelo ponovno slišati velikega mojstra. Spored sam je imel v Blisovnem koncertu skupno točko e prejšnjim; mesto Beethovnega 5. koncerta, ki je bil osrednji del drugega nastopa, pa je tokrat zavzelo Griegovo edino večje delo za klavir in orkester, koncert v a-molu. Kot uverturo je dirigent Cipci določil Beethovnov op. 124, evačano uverturo »Poavetjev doma« ter z njo prav primerno uvedel koncert.

Pri obeh solističnih točkah je bilo iznova mnogo priložnosti za občudovanje izredne tehnične in muzikalne sposobnosti gosta. Medtem ko si obe ti lastnosti držita pri Griegovem, z romantičnostjo prenaseljenem delu, ravnotežje, prevladuje potreba po velikem tehničnem priboru pri Blisovnem koncertu, ki prehaja po presenetljivi tehnični zahtevnosti ponekod kar v prenapor, kar škoduje muzikalnemu konceptu sicer evskega in značgovitega dela. Očigledne iskane težkoče

Prpriave za Kremser-Schmidtovo razstavo v Avstriji

Letos bodo priredili v Steinu v Avstriji veliko razstavo Kremser-Schmidtovih slik. V zvezi s tem se je avstrijski Spomeniški urad na Dunaju obrnil na Zavod za spomeniško varstvo in Ljubljani s prošnjo, da bi oskrbel fotografije vseh umetniških del v Sloveniji.

Martin Johann Schmidt, kakor je pravo slikarjevo ime, se je rodil 2. septembra 1718 na Nižjem Avstrijskem in se ga je po mestu Kremsu pri Steinu ob Donavi, kjer se je leta 1758 stalno naselil, prijelo ime Kremser-Schmidt.

Prispeval je lep delež evropski umetnosti, kar dokazujejo tudi njegova dela, ki jih je mnogo (nad 30) pri nas. Leta 1771 je napravil 7 oltarnih slik za samostansko cerkev v Velesovem, leta 1773 in 1775 je naslikal 6 podob za Gornji grad, leta 1773 podoba Priprošnjikov zoper kugo za Pungert v Kranju in leto pozneje ga srečamo v Dolu pri Ljubljani, kjer slika sv. Marjeto, pa tudi v Slovenski Bistrici in v Vojniku pri Celju sta se ohranili njegovi sliki sv. Jerneja. Razen tega jih hrani nekaj tudi Narodna galerija, in sicer verske in bajneslovne vsebine, vtem ko so nekatere slike v privatni lasti povsem posvetnega značaja. Da je slikar nekaj časa tudi sam bival v Sloveniji, dokazujejo stenske slike, s katerimi je okrasil hišno kapelico v nekdanji Gruberjevi palači v Ljubljani, katero je po graditvi prekopal za ljubljanskim gradom znani jezuit pozidal po letu 1774. Na pogorišču jezuitskega samostana za svoje naravoslovne študije. Stene in strop ka-

pele v njej krasí 8 slik v štukturanih okvirih.

V njegovih delih imamo tudi pri nas kar lepo število izredno kvalitetnih baročnih umetnin. Še večjega pomena pa je bilo za razvoj našega pobaročnega slikarstva na prelomu stoletij dejstvo, da

Kremser-Schmidt: Mati z mrtvim otrokom (detalj slike iz samostanske cerkve v Velesovem pri Kranju)

je veliki baročni mojster s svojim delom, ki pada v čas, ko domača generacija naših glavnih baročnih slikarjev izumre in ga zato naši naročniki vabijo v Slovenijo, odločilno vplival na domačina Leopolda Layerja in njegovo delavnico v Kranju, saj je dobro opazno, kako prav Kremser-Schmidtoev vpliv prekine pri njegovih sodobnikih pri nas staro tradicijo in se tedaj oprimejo njegove manire. Pri tem gre za zavestno posnemanje ne le njegovih kompozicij in ikonografskih vzorov, temveč celo za njegov tehnični način slikanja, ki ga pri mojstru občudujemo, a mu njegovi posnemovalci niso bili dorašili in prav zato njih umetniška delavnost in vrednost dostikrat padata na stopnjo epigonstva.

Po sestavljenem seznamu se je Zavod za spomeniško varstvo in Ljubljani lotil sistematičnega fotografiranja vseh znanih slikarjev del na Slovenskem, kar pa včasih ni bila igrača. Pozabiti ne smemo, da so njegova oltarna platna skoraj vsa izredno velika, tudi do 4.50 x 2.50 m, namješena večinoma tako, da jih ni mogoče sneti brez nevarnosti. Kljub vsemu pa je delo zdaj srečno končano in tako imamo zbran lep album Kremser-Schmidtovih slik na Slovenskem, ki bodo služile avstrijskim prirediteljem razstave pri sestavi kataloga njegovih del in znanstvenim obdelavi, pa tudi nam za morebitno bližnjo obdelavo našega pobaročnega slikarstva.

Z. M.

20 let banjaluškega gledališča

Narodno gledališče v Banji Lukci bo praznovalo v maju 20-letnico. Za proslavo bo uprizorilo več domađih in tujih del. V okviru proslave bo prirejena razstava, ki bo prikazala delo, težave in uspehe gledališkega kolektiva. Od 18. oktobra 1930, ko je bila v Banji Lukci prva gledališka predstava, premiera Nusičevega »Hadži Lojca«, je premagal gledališki kolektiv mnoge težave, žel pa je tudi lepe uspehe. Da bi zboljšala umetniško kakovost kolektiva, je pripravila gledališka uprava tudi gostovanje znanih gledaliških prvakov. Prvaki jugoslovanskega drameškega gledališča Mira Stupica, Jozo Lavrenčič in Dejan Dubajić so gostovali v Banji Lukci v Držičevem »Dundu Maroju«.

Nova makedonska revija

V Skoplju je izšla te dni prvi številka nove makedonske književne revije »Sovremenost«. Revija »Sovremenost« bo zamenjala dosedanje revije »Nov den«. Izhajala bo kot mesečnik. V prvi številki so objavljena dela književnikov Blaža Koneškega, D. Mitreva, Vanče Nikoleškega in Borisa Bojadžinskega.

KIPAR RODIN v besedi in plastiki

August Rodin, Umetnost, Razgovori z mojstrom. Napisal Paul Gsell, prevedel in spretno besedo napisal Vladimir Koch. Ljubljana, SKZ, 1951 (z letnico 1947), strani 172 + 32.

Rodin: Lastna podoba

Kipar Rodin bo ostal v svetovni kulturi s svojimi vrhunskimi deli to, kar je

klasična grška umetnost ali Dante, Rembrandt, Beethoven in Ana Pavlovna. Ti mojstri so iz najrazličnejših dob in zastopajo razne umetnostne zvrsti: kiparstvo, književnost, slikarstvo, glasbo in ples. Na prehodu iz 19. v 20. stoletje pomeni višek kiparstva prav Rodin.

Niso vsa njegova dela taka, da bodo prešla z isto popolnostjo stoletja. Prav tako so njegovi nazori, zlasti tisti o sreči vseh ljudi, povsem osebni; sam jih je čutil le v hipih umetniškega zanosa. Spričo tega, kar nam je ohranil v marmor izklesanega, vlitega v bron in znetenega iz gline, so hibe njegovih del malenkostne.

Moda konca 19. stoletja je bila, da so likovni umetniki ustvarjali preko književnih del svoje umetnine. Tudi Rodinova navdahnjena izbrana dela iz književnosti, da je po njih ustvarjal. Vendar je poudarjal, naj govori z besedo pesnik, kipar pa s kipom, ki naj bo ljudem po svoje razumljiv. V delih umetnika mora biti vedno iskanje resnice, žgoča želja po svobodi.

Čas, v katerem je rasel v skromni uradniški družini Rodin, je bil za šolanje otrok težak. Rodinu se je vendar posrečilo, da se je učil v neki delavnici za umetno obrt. Njegov učitelj August Constant, podobar iz dobe, ki je že prešla, a je v njej še živela, ga je naučil plastično izdelovati prva samostojna dela, brez tistih napak, ki so v sodnih umetniških vrzeteh lahko odklone. Dober kipar mora poznati strukturo telesa, čeprav ga ne vidi odzvenoter nazven, predmetu mora dati njegov značaj, predvsem pa mora stati hitro in dobro risati. Rodin je postal risar kretenj in hipnih gibov, obenem je znal s komaj vidno črto izraziti človekove značilnosti, značilnosti predmeta, ki ga obdeluje, njegova čustva in misli. V tem je tudi njegov odnos do naročnika. Hotel je poudariti izrazitost česar koli in kogar koli. V tem je bil njegov cilj. Rodin, ki je tako cenil vsakega poštenega ustvarjalca, je neverjetno mrzil narajeno akademsko šolsko umetnost. Spoznal je, da njegova doba ne bi mogla sprejeti novega Fidija ali Michelangala tako, kot sta bila v svojem času veljaka. V »Oporoki« je nekako tako označil cilje mladih: Spoštujte stare mojstre! Toda nikdar jih ne posnemajte! Posnemajte samo naravo. Narava je neizčrpen vir za vas, če hočete postati veliki.

Knjigi o Rodinovih izpovedih je priključil prevajalec V. Koch obširen opis Rodinovega življenja. Ob koncu so nekatere ne prav posrečene reprodukcije Rodinovih plastik in risb ter plastik, ki jih obravnava Rodin Prevod tega dela v slovensčino je zelo lepo izpopolnil naše umetnostne literature, ki ne bo zanimalo samo strokovnjakov, temveč je vzbudilo zanimanje med širokimi krogi bralcev.

L. M. Š.

Asta Znidarčič

